BEKİR YILDIZ

BEYAZ TÜRKÜ

BEYAZ TÜRKÜ

TÜRK SANATÇILARI DİZİSİ

-

Dizgi: Asya, baskı: Yaylacık Matbaası
İstanbul, 1975

BEKİR YILDIZ

BEYAZ TÜRKÜ

HİKÂYELER

(4. Basım)

CEM YAYINEVİ

KARA ÇARŞAFLI GELİN

Dışarıya baktı Şara. Gece, ön akşamdan daha aydınlıktı. Aya, güneş vurduğunda hep böyle olurdu bozkırda gece ve geceler.

Ansızın pencerenin az ötesindeki lekeyi gördü. Kocasının öldürdüğü adamın kanıydı bu. Karanlığın süpürüldüğü gecede, sanki kanatılmış gibiydi toprak.

«Ah!» dedi Şara, yüreğine. «Ah!»

Cılızdı ama, umutlanacağı güçler. Tanrısı, sırtını döndürmüştü dünden beri kendisine. Can almıştı kocası çünkü, canı yaradandan tez.

Kocasının günahına ortaklaşan başını, pencerenin demirlerine dayadı Şara. Gözleri, kanlı toprağa bağlıydı gene. Önce bir gölge gibi dikeldi kan. Sonra, gölgenin içi, can doldu sanki. Kocası belli belirsiz çıkageldi ardından. Eli tabancalı, aklı kindar... Birşeyler konuştular komşusu adamla, tez ve ateşli. Ateş açtı kocası.

Bozkırın tepesinde, yürüyen lâmba gibiydi ay. Gelip geçti damların üzerinden. Yel esti bu sıra. Önce, canı söndürdü. Cansız gölge, yeniden serildi yere. Şara, kırmızılanmış toprakla yalnız başına kalınca, «Ah!» dedi, yeni baştan. «Komşu adamın kanı bu.»

Yürek, korkuyla tıka - basa dolunca, pencereyi kapattı Şara. Bir süre akılsız kaldı başı. Deli gibi dolandı odanın içinde. Yerde yatan çocuklarına çarptı. Düştüğünde kızının ayakları ucundaydı.

Kara bir ağıt tutturdu; bozkıra hiç ayışığı uğramamışcasına.

«Desene aney,» dedi Genzua. «Ben kurbanlık kuzu olmuşam.»

Eşiklikte oturuyorlardı. Sabah, nerdeyse köyden tarlalara taşınacaktı. Şara, kızının saçlarında el gezdirdi.

«Kardaşını vursalar, daha mı iyi yavrum?» dedi.

«Ama o küçük,» dedi Genzua. «El kadar uşağa silâh atılır mıymış?»

«Beklerler kurban olduğum. Obalı, kan alacağını unutmaz.»

«Çileli başım,» dedi Genzua, on üçe yeni ulaşan sesiyle. «Ben de ufağım. Heder etmen beni. Başka mümkünü yok mudur?»

«Ya da toprak ister ölüevi,» dedi Şara. «Baban mapusta olmasa, toprak yere girsin.»

Genzua, göz düşürdü, yukarıdan aşağıya. Önüardı, boşluğa geldi ansızın. Soluk aldı, soluk verdi.

«Canım, iğneli beşik olduktan sonra,» dedi. «İster alın, ister satın.»

Şara, dudak ısırdı. Sevgi yeşertti.

«Anan,» dedi. «Soyumuza kalkan olan canına kurban olsun. Di kalk esvabın yenilensin.»

Genzua büzüldü.

«Kanım bugün mü bağışlanacak?»

«He,» dedi Şara. «Ölüevi akıtılmamış kana razı. Ve sabırsız.»

Genzua, on üçlük bedenini ayağa kaldırdı. Boy atacaktı daha yıllarca. İliği kemiği dolacak, baba-ocağında mutlu ya da mutsuz günler yaşıyacaktı. Böyle düşünmüştü az öncesine kadar. Ama, babasının akıttığı kana karşılık, kendi kanı bağışlanınca, bu kadarcık kalacağına, ömür yolunun dar ve karanlık olduğuna akıl yürüttü. Anasına sarılıp ağlıyamadı. Unutmuştu belki, hakkı olan ağlamayı da.

Şara, kızının elinden tuttu. Hafif beden, ağırdı şimdi. Bıçağı görünce meliyen, huysuzlaşan kurban gibi direndi Genzua.

«Yarın sal beni aney,» dedi. «Bu akşam, bir yanıma sen, öbür yanıma kardaşım yatsın.»

«Gözünün yağına kurban,» dedi Şara, umutsuz bir sesle. «Ölüevi. kanını soğutmak istemez. Hemin de boklarını balta kesmez böylesi günde. Bugün isterler seni. Dedikleri olmalı.»

Odaya girdiler. Yüklükten yorganları, döşekleri indirdi Şara. Açmak istediği, Genzua'nın ceviz sandığıydı. Yeşildi rengi. Kenarları çember kaplı...

«Soyun,» dedi Şara.

Genzua, kapağı açılmış sandığa baktı. Nenesinden kalma, anasından armağan, iğne oynatmaya başlıyalı beri; kendi eliyle işlediği tek-tük çeyizlerine gönül tazeledi.

«Ya bunlar?» diye sordu Genzua. Halep ibrişimiyle işlenmiş yastık örtüsünü gösterirken.

«Hepsi burda kalacak,» dedi Şara. «Düğünün olmıyacaktı ya!»

Genzua, anasının bacaklarına sarıldı. Ağlamak baldan tatlı geldi.

«Kime varacağım aney» dedi sonunda. «Düğünsüz, derneksiz.»

Şara, bir tutamı kınalanmış kızının saçlarına yüzünü gömdü. Ona da ağlamak, gülmekten hoş geldi.

«Ne bilem Genzuam,» dedi. «Ya oğullarının biri alır seni, ya da başkasına satarlar. Elleri dardaymış da.»

Güneş tepeye çıktıkça gölgeler ufalıyor, serin yerler azalıyordu. Evlerde kalanlar, çoğunlukla, elden-ayaktan düşmüş ihtiyarlardı.

Şara, sokak kapısını açtı. Kimsecikler yoktu dışarıda. Ölüeviyle karşı karşıyaydılar. Derinden ağıt sesleri geliyordu. Yaşlı bir kadındı ağlarken, güzel sözlerin tümünü öldürülmüş oğluna adıyan...

Genzua, anasının ardına sinmişti. Az sonra gidecekti, duvarlarına bile ağıt sinmiş bu eve.

«Korkma,» dedi Şara. «Allah büyüktür. Biz usulde kusur etmiyelim de...»

«He,» dedi Genzua. «Şimdi daha iyi anlamışam, ölüevine, ak gelinlik yerine kara çarşafla gitmenin şart olduğunu. Viş...»

Sustu Genzua. Aklına kardeşi gelmişti ansızın. Ana - kız açık kapının ağzında durdular uzun bir süre.

«Ya kardaşım,» dedi Genzua sonunda. «Onu nasıl görmeli? Bugün davara gitmeseydi ya.»

«Kısmette varsa, günün birinde görürsün,» dedi Şara.

Umut, dağdan büyük geldi Genzua'ya.

«He,» dedi. «Kardaşımın gözlerinden öperim. Babama da haber sal, kızın ellerinden öper gitti de..»

Ana-kız bir daha birbirlerini hiç göremiyecekmiş gibi sarıldılar. İki beden bire düştü.

Çözüldüklerinde, Şara eğilip bir taş aldı yerden. Ölüevinin kapısına doğru nişanladı taşı. Ama atmadı, atamadı. Döndü kızına.

«Bak yavrum,» dedi. «Seni ırak bir yere satarlarsa, dama çıkasan. Taş at penceremize. Yüzünü, gitmeden görmek ister canım.»

«He,» dedi Genzua, anasına acımış bir sesle. «Söz olsun görünmeden gitmem, ıraklara.»

İnceden bir yel esti gene. Tozlar havalanıp şuraya-buraya gitmeye koyuldu. Ölüevindeki ağıt da gökyüzüne doğru, kara yıldızlar gibi akıp dağıldı.

Şara, kaldırdığı taşı, ölüevinin kapısına attı bu sıra. Açılmadı ama. Şara birkaç kez daha taşladı kapıyı. Ölüevinde ağıt durdu sonra. Kapı yavaş yavaş açıldı. Görünürde kimse yoktu. Sanki büyülü bir açılıştı bu. Genzua kıpırdandı. On üçlük bedenini, yaşlandıkça küçülen ama bebeleşmeden ölen nenesinin çarşafı örtüyordu. Babaocağına, daha pek çok adım hakkını bağışlıyarak, ölüevine doğru yürümeye başladı.

CELB

Konuşmalar başlayınca, polisler göründü on altı numaralı peronun önünde. Ellerinde telsizler var. Gözleri ürküten pırıl pırıl antenler çekilmiş. Üç-beş dakika sonra, tıka-basa dolacak tren yaklaşıyor. Sirkeci için Münih'te düzenlenmiş katar bu. Konuşmalar artıyor. Yer kapmak için raylar üzerinden atlamaya hazırlanıyor çoğu. Sezinliyor bunu Alman polisleri. Telsizler çalışıyor. Bağrışmalar. Polislerin sesi, yolcuların, uğurlayıcıların cıvıltısından baskın.

«Weg!»

Yolcular anlıyor weg'in çekil anlamına geldiğini. Çekiliyorlar. Eşyasını, çocuğunu kapan, raylardan atlamaktan vazgeçip on beşinci perona, betonlu gar yollarını dolanarak koşturuyor.

«Osman bindi mi?»

«Bindi hala.»

«Osman!»

«Orda. Ben de gördüm şimdi.»

«Burdayım dayı.»

«Yavrum...»

«Ana...»

«Yerleştirdin mi eşyalarım?»

«Ya... Yes ana...»

Konuşmak istiyorlar daha çok. Perona, polislere karşın raylar üzerinden atlıyarak aşanlar doluyor bu sıra. Sözcüklerin dizisi bozuluyor. Özellikle on beş numaralı peronda, duyulan binlerce sözcükten bir tek cümle bile oluşturmak mümkün değil.

«Mark, vatan, tren, ekmek, nayn, canım, ibne, mark, mark, export, hasret, konsolosluk, koş, atla, su, mark, gestapo, Hakkari, Osman yavrum...»

Pencereden sarkıyor Osman. Babası ekmek uzatıyor.

«Al, kurumayan cinsinden bunlar.»

Osman alıyor ekmekleri. Babasının, kocaman iki eli ilişiyor gözüne. Duralıyor bir süre.

Bacısını öldürmüştü bu eller. Küçücük bir odada olmuştu bu. O yıllar on, on ikisindeydi Osman.

Babasının uzattığı ekmeği kompartımana götürüyor. Yerleştiriyor. Dönüyor az sonra. Yeni uğurlayıcılar gelmiş. Soluklan dolu dolu.

«Yetişemiyeceğiz diye korktuyduk.»

«Metroyu şaşırdık da.»

«Al, içersin yolda.»

Sigaraları cebine koyuyor Osman. Kompartımanın önü dolu. Çoğu, Osman için gelmiş.

«Üzülme teyze. Eh...»

«Sayılı gün, göz açıp kapamayla geçer.»

«Dar-ı dünya bir oğlum var. Acısı, düşman başına.»

Osman'ın anası ağlıyor. Babası, daracık yolda, kalabalık arasında gidip geliyor.

Osman'ın bakışları, gene babasına takılıyor. Üç yıl, Berlin mapusunda alışmıştır, yerinde duramamaya, diye düşünüyor.

Tren düdük çalıyor. Tembel tembel ama. Gidiyorum demiyor. Gideceğim diyor besbelli. Kıpırdanmalar artıyor. Gar, bağrışmalarla, fısıldaşmalarla tıka-basa dolmuş. Bir lokma daha soluklansa, çatlayıp yarılıverecek sanki. Hiç ses yokmuş gibi oluyor bundan ötürü. Bunca kalabalığın, tedirginliğin içinde, Osman'la babası gözgöze geliyor.

Berlin karlıydı. Bunca soğuk beyazlığı bir arada, ilk kez görüyordu adam. Odaya girdiğinde üşümesi bitmemişti gene de.

«Ananız nerde?»

O yıllar, on, on iki yaşlarındaydı Osman. Bacısıyla bir köşeye büzülmüş, bakışlarını, babasına vermeden fısıldamıştı.

«Gelmedi daha.»

Sekiz aylık bebe, birkaç saatten beri ağlıyordu. Adamın üzerindeki karların beyazlığı bozulunca, bebenin sesi daha bir duyulur oldu.

«Sustursana şunu.»

Osman bacısını, yorgam kaldırıp pışpışladı.

«Sus bacım, babamız geldi.»

Bebe anlamış gibi pel pel baktı. Onun beklediği, aradığı anasıydı ama. Yeniden ağlamağa başladı.

Adam soyundu. Soğuk ve yemeksiz odada oturmayı göze alamadı. Dağınık birkaç adım attı. Elektrik sobasının yanma geldi sonra.

«Ev sahibine söylemedin mi oğlum?»

Osman, anlıyamadı babasının söylediklerini. Bacısı ağlıyordu.

«Ev sahibi, dedim. Ne bakıyorsun öyle.»

«Söyledim baba.»

«Ne dedi?»

«Gâvurca birşeyler söyledi. Anlıyamadım. Soba 'was' dedi.»

«Was, «ne» demektir Osman.»

«Ya, soba?»

«Ateş deseydin.»

«Ateş, gâvurca ne demek? Acız biz. Muş'taki gibi üşüdük baba.»

«Ananız... Gene mesaiye kalmıştır.»

Adam, bebeyi kucağına aldı. Yüzünde, incecik damarlar morarmıştı. Kundağı ıslaktı.

«Üşüyor... Ateş...»

«Acız da baba.»

«Süt var mı?»

«Var.»

Bebenin ıslattığı yere, bir minder koydu adam. Üzerini yorganladı sonra.

Babasının yanına geldi Osman.

«Anam, hep böyle geç mi gelecek baba?»

«Noelmiş. İşler arttı diyordu anan. Belki bu yüzden gecikmiştir.»

Münih, Belgrad, Sofya, Sirkeci... Hoparlörden Almanca sesler çıkıyor. Ama yabancılar anlıyor, Mü-

nih - Sirkeci'yi- El sallamaya, öpüşmeye hazırlanıyorlar. Osman'ın anası, tezcanlı. Ağlıyor, elinin ikisini uzatıp oğlunun hiç olmazsa bir elini, avuçlarının içine almadan. Babası gülümsüyor. Bu, ayrılığın acı gülümsemesi değil ama. Belki de işlediği cinayetin utancı.

Berlin'e beyazlık yağmamıştı sanki. İçerlerdeki lâmbaların yanmasıyla, dışardaki beyaz aydınlık da silinip gitmişti, gözlerden, gönüllerden. Kadın eli değmiş odada, herşey ısınıp canlanıvermişti. Sofra başındalar şimdi. Osman'dı en çok yiyen. Soluk aralarını bile dolduruyordu lokmalarla.

«Çok acıktımdı ana.»

«Geceden yemek yaparım. Mesai var yarın gene.»

«Mark... Çoğalsa da kurtulsak buralardan.»

«Dur bakalım hele. Geleli kaç ay oldu daha. Ağlayıp durdu diye, yaygarayı kopardınız, daha ayağımı eşikten atmadan.»

«Önün sıra sustu. Sanki yola koyulduğunu, anladı yavru.»

«Babam, Ayşe'ye mama yaptı ana.»

«Mark... Kolay mı biriktirmek. Baban benim yaptığım işleri yapacak, ben de onun işlerini. Bugün aç kalmanız, dillerini bilememizden oğlum. Az da olsa, var şükür.»

«Ekmek, nasıl söylenir gâvurca ana?»

«Brot'muş.»

Kadın, sözünün sonunu alır almaz kalktı. Bebenin yanına vardı. Kucağına alıp bir süre baktı yüzüne. Sonra yanağına, yanağını değdirdi. Bağırmasını sokaktan geçenler bile duydu. Ama birşey anlıyama-

dılar. Sözcükler Türkçeydi çünkü.

«Ayşe ölmüş!»

Baba-oğul sofradan fırladılar.

«Kim ölmüş?»

«Ayşe!»

Tren düdük çalıyor. Bu kez gidici. Birkaç gün sonra duracağı Sirkeci'ye doğru kıpırdanıyordu. Eller havaya kalkıyor. Sallanıyor yüzlercesi, binlercesi... Osman'ın gözyaşları, incecik bıyıklarına doğru sızıyor. Yirmisinde şimdi. Omuzları gene çöküyor yavaş yavaş.

Çöken, hep omuzları olmuştu yıllar yılı; Muş'ta da olsa, Berlin'de de olsa. Almanya üzerine masallar dinlemişti, beşikteyken, kundaktayken daha. Çocuk olunca biraz; gelince Berlin'e, babası girince mapusa, bu kez de Muş üzerine masallar dinlemişti anasından: Havası, suyu boldur, açlık olmasa. Gideriz bunu da Berlin'de. Döneriz hepbirlik; baban çıkınca mapustan. Koşarsın, oynarsın, dili, diline eş akranlarınla. Dişimizi sıkarız ya da, üç beş yıl daha. Parayla dönmek yazılmışsa yazgımıza, ekinlerimiz olur, sarı sarı. Oynarsın içinde körebe. Anası işe gidince, sokaklarda, kreşlerde durmuştu Osman. İstavroz çıkarmıştı, anasının çalışması uğruna. Noel baba gelmişti günün birinde. Torbasından İncil çıkmıştı, Osman'ın kısmetine. Çocuklar Noel babanın beyaz sakalından çok, Osman'ın İncil'ine gülmüşlerdi doyasıya. Büyüyünce biraz daha, masallar avutmaz olmuştu artık onu. Hele, yaşı on beşe, on sekize basıp başlayınca, maden ocaklarında çalışmaya...

Osman'ın gözleri, babasına ilişiyor gene. Bacısını öldürdüğü ilk günler, ilk aylar, yüzü mapusda bile olsa, görmek istemediği, babasını anlar gibi oluyor şimdilerde. Berlin'e yeni geldikleri aylar... O karlı gecede, anasının mesaiye kaldığı günün birinde... Muş'un ovalarından sökülüp geldiklerinde... Karı-koca, iki kardeş dört olduklarında... Taşı, toprağı bilmeleri... Taşın, toprağın üstündeki, evi, yolu bilmedikleri zamanlar... Ama buralara, Berlin'e geldiklerinde, evi yolu bilip taşa toprağa hasret kaldıkları günlerde olmuştu olan... «Sus Ayşe,» demişti babası, çocuk sevmesinin ayıp olduğu obalardan, arta kalan sesle, «Sus... Bak mama yaptı baban. Anan döner davardan.» Gülmüştü tatlı tatlı. «Davar da nerden çıktı be Ayşe?... Fabrikadan gelir nerdeyse ananız. Na, eli kulağında. Sus ama kız. Sus Ayşe. Tutsana biberonu. Emsene emziğini. Sıçmışım Markına. Gel artık avrat. Ha şöyle... Sus işte...» «Baba, tıkamasana bacımın ağzına biberonu...» «Sustu Osman. Sustu bak. Karnı doydu da keyfi yerine geldi, Ayşe kızın.»

Dönüyor tekerlekler. Yavaş yavaş dönüyor. Osman seviniyor ansızın. Yıllardır özlemini çektiği, masallarını dinlediği, içinde Muş'u da barındıran vatanını görecek. Uğurlamaya gelenlerin çoğu koşturuyor. Osman'ın babası da koşturuyor. Kızını boğdu diye, üç yıl mapusta yatan Osman'ın babası... Mapusa düşünce, babasının ekmeğini eline alan, fabrikalarda, maden ocaklarında, çalışan Osman, babasını görüyor, duyuyor hâlâ. Helâl ediyor hakkını. Bağışlıyor, biberonu acemice kızkardeşinin boğazına

iten babasını. Muş'ta yüzlerce kez öptüğü, Berlin'de görmek istediği iki eli tanıyor Osman. Babasının elleri bunlar. Sallanıyorlar havada. Uğurluyorlar Osman'ı. Birisine çarpıyor babası. Sesler geliyor. Tekerlekler hızlı şimdi. Osman, konuşulanları duyuyor sanki. Duysa, anlaması çok kolay. Almancası, Türkçesinden ileri. Alman iteliyor babasını. «Bağışla beyim,» diyor Almana, «Osman, vatanî görevini yapmaya gidiyor da vatana...»

AKYAVUZ

Karanlık, köyü hiç yokmuşçasına silince, Mekke kadın kalkıp gaz lâmbasından güneş yaptı.

Odanın bir ucuna oturduğunda, iki elini birden uzatıp baktı. Son parmağının da tükendiğini anladı: kaçak yolunu gözlerken. «İki gece önce dönmeliydi,» dedi, kendi kendine. «Rampalar iniş ola...»

Başını duvara yasladı. Dışarda esen bozkır yeli, hâlâ güneşin sıcaklığını duvarlardan sökememişti. Başı ılıklandı.

Gözlerini yumdu. Uyumak kıldan ince olacaktı, kaçaktaki oğlu yüreğinde at koşturmasa.

Dağlar, bayırlar aşırttığı atlısı, mayın tarlalarında, beyaz kanatlar takıyordu.

Kapı yumruklandı.

Mekke kadının, uykuya ilmik atan bedeni titredi kendiliğinden. Mayınlar patlıyordu, yüreğindeki atlının ayakları altında. Atın ve oğlunun her bir parçası, bir yerlere savrulurken, başka mayınlan patlatıyordu düşen irice etler, kemikler.

Kapı yeniden yumruklandı.

Gözlerini açtı. Uyku, gözyaşı gibi döküldü tüm bedeninden. Anlamıştı: mayın değildi patlıyan, oğlunun yumruklarıydı gümbürdeyen.

Açtı. Oğlunun adım atışları, yumruklan gibi güçlü değildi. Gerçi yumruklar da yorgundu. Ama, karanlık örtünün altında, kıpırtısız kalan doğa, sesi, sesten büyük yapıyordu.

Akyavuz, birkaç adım sonra içeriye doldu. Başı öne eğikti. Heybesini usulca yere koydu. Yemenileri, adım boyu uzak kaldı birbirinden. Lâmbanın yanıbaşında durdu, kendisinden habersizmişcesine.

Mekke kadın, oğluna yanaştı biraz. Eski gözleri yenilendi sanki. Akyavuz'un üstü başı kan içindeydi. Bağırdı.

«Uy kurban, vay kurban, kanlanmışsan sen.»

Akyavuz, hiç bir şey söylemedi. Geçip bir yana oturdu.

Mekke kadın, gaz lâmbasının çevresindeki sinekler gibi, pervane olmak istedi oğluna. Ama o, konuşmaya küskündü.

Akyavuz, uzun bacaklarını bağdaşladı. Kara, iri gözlerini anasına çevirdi. Sigarasını ateşlediğinde yüzü, bir güzel gelip geçti.

Mekke kadın, daha fazla dayanamayıp sözü yeşertmek istedi.

«Karnın aç mıdır yavrum?»

«Tokum aney.»

«Gören de, kaçak bitmemiş beller. Hayırdır inşallah. Kan niye?»

«Pusuya düştük ha! Hiç indirip kaldırmazsan daha iyi...»

«Viş... Baban böylesi bilmeceye düşmezdi yavrum.»

Akyavuz uzandı. Kollarını kenetledi. Gözleri şimdi tavana çevrikti. Unutmuştu yanıbaşında duran anasını. Hattâ buraya geldiğini bile. Önünde ardında, kanları boşalmış arkadaşları vardı.

O sabah, karanlık oyuklar ince, kısa ışıklarla çizilince, küçük hayvanlar kıpırdanmıştı. Onların güneşi bu kadarcıktı önceleri. Başlarını, deliklerinden dışarıya vermişler, sonra çalıların arasına kaçıp azalmışlardı.

Atlar gelip geçmişti bazı çalıların üzerinden. Seyrek geçen, ama korkulu insan yüreği taşıyan atlar... Akyavuz'du önde giden. Babasından yadigârdı bu iş ona. O bilirdi, hem yolun kısasını hem hükümetsiz olanını. Korku çoğaltmamış yürek, yalana dönmemiş dil ondaydı.

Gözlerini yumdu. Pusuya düştüklerinde, bağrışan, kurşunlanan arkadaşlarının yanıbaşında olmak istiyordu sanki.

Mekke kadın, ayaktaydı hâlâ. Ne edeceğini, ne soracağını şaşırmıştı. Oğluna bir soluk boyu sokuldu. Korkuyla dürttü onu.

«Uyuma hemen yavrum,» dedi. «Günlerin ardını yitirmişem. Gözümün feri kurudu, yolunu gözlemekten. Hele anlat başına gelenleri.»

Akyavuz, gözlerini araladı. Anasına baktı bir süre. Sonra uzunluğunu ikiye katlayıp oturdu.

«Ya aney,» dedi. «Pusuya düşürdüler bizi.»

Mekke kadın, neçeğini dişliyordu bu sıra. Canı, cansızdı sanki.

«Köyümüzden kaç can gitmiştir?» diye sordu usulcacık.

«Dört can,» dedi Akyavuz. «Kirvem de ölmüştür.»

«Hükümet, kendi başına mı kurmuştur pusuyu?»

Akyavuz, kanlı giysilerine baktı bir süre. Sonra dişlerini ezdirdi dişlerine.

«Biri müzevirlemiş aney. Hükümet adamı, dağı-bayırı, avucunun içi gibi nasıl bilirmiş?»

«Baban sağ olsaydı, bu işler başımıza gelmezdi. O, iğnenin deliğinden Hindistan'a bakardı yavrum. Rahmetli, mayından ürkmezdi emme, müzevirlikten ödü kopardı. Müzevir kısmı, ne zengine, ne de dişliye dil döndürür derdi. Onun işi, çaptan düşmüşler üzerine. Seni gayrı kimse hesaba almaz yavrum. Baban sağ olsaydı...»

Akyavuz, elinin birisini yumruk yapıp hasıra indirdi.

«Ne yapam ha!» dedi. «Babamın toprağına kurban olmuşam. Kurban olmuşam emme, ölmüş bir sefer. Aney, babam sağ olsaydı ne yapardı şimdi?»

«Müzeviri, yedi düvel ötede olsa bulur çıkarırdı. Mavzerin ataşından hünerlidir, müzevirin dili yavrum. Çıngıraklı yılan... Ağalar, beyler, ne güne... Müzevirlik onlar üstüne kurulmalı. Kurmazlar yiğidim. Nerde bir garip var, nerde bir ekmeği ölümle çevrili var, gidip onun üzerine müzevirlik yaparlar. Hemin de ağalarla, beylerle birlik. Meydan kendilerine kalsın diye. Yağma yok, yavrum Akyavuz, sudum sana haramdır, köy meydanına ölülerimiz kürelenmeden, müzevirin canı elime kavuşmasa.»

Akyavuz, anasının iki eline birden dudak sürdü.

Sustular.

Mekke kadının gözleri, yeniden oğlunun kanlanmış giysilerine ilişti.

«Olanları anlat yavrum,» dedi, sıcak, yumuşak bir sesle. «Ben yıllarca kaçakçıya karılık etmişem. Beni anan değil, arkadaşın belle. Hemin de kaçakçı cinsinden arkadaş. Bu kan niye?»

Akyavuz, büklümünü bozup uzandı. Başının altına kenetlediği kollarını yastık yaptı. Gözlerini tavana dikti.

«Babamın zamanında, müzevirlik bunca yaygın değildi aney,» diye sözü açmaya başladı. «Kaçakçılık fakir-fukara işiydi eskilerde. Sermayesi de yiğitlik. Aç adamın yüreği büyük olur aney. Emme, zenginler bu işe merak salah, kaçakçılık korkakların yamacına geçti. Ve de müzevirlik günbegün parlamada kurban olduğum aney.»

Akyavuz yutkundu. Mekke kadın, sözün ucunu soğutmak istemedi. Atıldı hemen.

«Bunları ben de biliyem yavrum. Babandan bile dinlemişem. O bile yetişti zengin kaçağına. Osuruklu arabalar köye uğrıyah, beygirlerin yolu mayınlandı derdi. Benim sormam, üstündeki kanadır.»

«He... Kepere boğazına varmıştım aney. Herdaim geçtiğimiz boğaz. Gene de tendirisi elden bırakmamışam. Kaçağın önüne geçip yolu düze çekmişem. Güneş karşıdan yeni yeni gelmede. Heryan gül gülistanlık. Boğazın ucunu almışam.»

Akyavuz sustu. Ateşlenen silâhlar, kişniyen atlar, vurmaktan doymıyan, vurulunca ölmiyen, öle-

miyen arkadaşları canlandı gözlerinin önünde. Soluk boşalttı, kin tazeledi; müzevire yeni baştan.

«Ya aney,» dedi. «Ben dar geçidin ucuna varanda, canımızı, malımızı bir solukta tükettiler. Geri dönüm demişem kendi kendime. Pusu dağılsın. Emme bir de bakmışam, pusunun bir ucu da bana kavuşmada. Atımı bir o yana sürdüm, bir bu yana, izimi tozumu gözlerinden ıraklaştırmışam.»

Mekke kadın, elinin birisini uzatıp oğlunun kanlı gömleğine dokundurdu.

«Vel... Demek yaralısan yavrum?»

«Nerde o talih aney? Hem, arkadaşlarımla birlik ölseydim, daha iyi olurdu. Yok... İyi ki ölmemişem. Bak ne işler ettim sonunda. Heybem var ya! Dur hele... Baştan anlatacağım. İzimi, tozumu silince, akşamı beklemişem duldalı bir yerde. Gözüne kurban olduğum karanlık, hızır gibi eş olunca, gidip müzeviri bulmuşam. Her kime sormuşsam demişler böyle, böyle. İz sürenlerle, kırk yıllık arkadaş oldu pezevenk. Ve de para harcamasına hiç diyecek yok. O, mavzerleri hedef tutturan bir korktu, bir yalvardı. Açmış pezevenk. Çoluk-çocuk... Kaçakçılık yapsa ya! Alıp getirmişem, arkadaşlarımın vurulduğu yere. Önümüz sıra kaldırmışlar garipleri. Haberin, eli kulağında. He... Köylü de yardım etmiştir müzeviri sürürken. Gözlerine kurban. Çekmişem silâhımı, vurmuşam sonunda. Yüzü bana dönük vurmuşam ha!»

Mekke kadın, oğlunun saçlarına el attı. Bir güzel okşadı onları.

«Oh yavrum,» dedi. «Eline sağlık. Desene oba-

mızda hemin kara, hemin ak bayram var. Babana rahmet yağacak, sudan bol...»

Mekke kadın, umutsuzlanıp başını salladı ansızın.

«Babanın işi, daha sağlamdı yavrum,» dedi. «O böylesi sevap bir iş tuttu mu, delilini de birlik getirirdi. Şimdi nasıl inandırmalı obayı?»

Akyavuz, günlerden beri çektiği acıyı bir yana dürüp güldü.

«Müzevirin başı heybemdedir aney.»

TAHİR USTA

Atölyeye girdiğinde, herkes ona baktı. Kar tutmuştu üstü-başı.

«Baba,» dedi çocuk. «Kar yağıyor.»

Tahir Usta, dışarıya baktı. Alışkanlıktı bu. Dışarısı, birkaç duvarın ötesindeydi oysa.

«Bugün cumartesi evlâdım,» dedi, Rapidi çalıştıracağı sıra. «İş, yarım gün. Karı, sen de görürsün nasıl olsa.»

Çocuk, karton kutuların kenarına, cicili-bicili kâğıtları yapıştırmaya koyuldu, dışarıyı yüreğinde güzelleştirerek. Kardeşinin, yazdan kalma gıslaved lâstikleri geldi sonra güzelliğin üstüne. Siyahlandı kar.

At arabasıyla taşımışlardı atölyeyi. Rapid en gözde makinaydı taşınanlar arasında. Hem baskı, hem de keski yapabiliyordu. Montörler, özellikle, Rapidin kazanı açıp kapayan kollarını gösterip, «Bu kollar, sana çok ekmek yedirir arkadaş,» demişlerdi.

Patron, Rapidin yanına geldi.

«Kaç bin?»

Tahir Usta, başını kaldırmadan - kaldıramazdı - yeni bir kartonu solundan alıp kazana yerleştirdi. Sonra, öteki eliyle, kesilmiş kartonu sağındaki sehpaya koydu. Üç-beş saniyenin içinde tamamlanmıştı bu iş çizgisi. Yeni bir kartona kol uzattı Tahir Usta.

«Üç bin.»

«Dört binin üzerinde oluyordu her gün, bu saatte. Yengem nasıl?»

«İyi sayılır. Karton bekledik de.»

«Ah bu imansız hamallar!»

«Dışarıda kar yağıyor de mi amca?»

Çocuğun ellerine baktı amcası. Çocuk, kâğıtları tutkalladı hemen. Amcası gelip masasına oturdu. Kâğıt kalem aldı. Şundan şu kadar, bundan bu kadar. Tahir Ustaya vereceği haftalığa sıra geldiğinde, oturduğu yerden bağırdı.

«Hey, Tahir abey.»

Tahir Usta, avarayı kapattı.

«Duydum.»

«Kaç mesayin vardı?»

«İki.»

Tahir Usta, avarayı açtı. Kazan, açılıp kapanmaya başladı yeniden.

«Ben de seninlen kaldıydım baba,» dedi çocuk.

«Amcan unutmaz,» dedi Tahir Usta, gene başını çevirmeden.

Rapidin kuvvetli kolları arasında; Tahir Usta çocuklaşıverdi ansızın. Makina nedir bilmezdi o yıllar. Hem, az ötesinde, patron masasında oturan kardeşi de bilmezdi. Uzun uzun değnekleri vardı; bacakları arasına alıp süvari olurlardı. Sapanları vardı; söğüt ağacına konmuş serçeleri vururlar, bekle-

dikleri bostanlara yaklaşan ini-cini ürkütürlerdi, küreledikleri taşlarla. Geceler, uzun sürerdi; hele karanlık içinden, bozkır yeli eserse. İncecik bir savanları vardı çardakta. Sokulurlardı altına. «Korkuyam,» derdi kardeşi. Tahir sarılırdı ona. «Gel aslanını, korkma. Ağan var yanında. Onun koynundasın.» Daha bir sokulurdu kardeşi. «Dışarısı karanlık Tahir ağam.» «Ağan hayran,» derdi Tahir. «Topraktan iki kargı boyu yukardayız ya kardeşim. Ne yılan gelir, ne akrep.» «Korkumun çoğu ondan değil,» derdi, biraz daha büzüşürken. «Karanlığın kendisidir üstüme çöken.» «Aç gözlerini öyleyse.» derdi Tahir, savanı sıyırırken başından. «Göğe bak. Uzakta olsa bile, onun içi aydınlık bir parça. Ufak ufak yıldızları ara, bul...»

Karton bitti. Tahir Usta, kestiklerini taşıdı az öteye. Yeni kartonlar aldı sol yanına. Rapidin avarasını açmadan baktı kardeşine. O, masasına kapanmış, önündeki kâğıda kalem sürüyordu.

«Baba,» dedi çocuk, gülümseyerek. «Dışarıda kar yağıyormuş.»

«Anladık be oğlum,» dedi Tahir Usta.

«Şey baba, iyi ki ayakkabı aldın geçen hafta.»

«.....»

«Var mısın baba?»

«Ne?»

«Bu hafta da İsmail'e alalım. Gıslavedi delinmiş.»

«Derim, odun alalım ilkin. Artarsa eğer...»

«Bana bir kahve,» diye bağırdı bu sıra patron. Çocuk söylerdi, kahveyi-çayı. Fırladı.

Tahir Usta, oğlunun ardından baktı birkaç saniye. Rapidin kuvvetli kollarıyla açılıp kapanan kazana yeni bir kartonu, son saniye ulaştırabildi gene de. Forsayı kullanmak, kazanı kandırıp kalıbın üzerine gelince birkaç milim açıkta tutmak istemezdi o. Leylek ağzı gibi açılan kazanın her hareketinde bir karton alır, kapanacağı sıra pozaya yerleştirirdi. Kazanla kalıp öpüşünce, yeniden açılırdı ağız. Hep, yeniden açılırdı ama...

Anaları sağdı o yıllar. Kara sevdaya tutulmuştu. Gecenin bir saatinde, sabahın alaca karanlığında gelirlerdi karı-koca. İşte o zaman fırlarlardı çardaktan. Atarlardı kendilerini aşağıya. Babalan eline zincirin ucunu dolamış olurdu. Zincirin öteki ucunda da anaları bulunurdu. Bilirdi bunu Tahir de, kardeşi de. Atılıp analarına sarılırlardı. Dağ-bayır demeden, bir gün, iki gün karısını arayıp bulan, bulduğu yerde döven, zincire vuran adam, hırsından çekerdi zincirleri. Kadın kopardı çocuklarının sarmaş dolaşından. Kardeşi, karanlık gecelerde sokulduğu gibi, gene sokulurdu ağabeysine. «Anam ölecek mi?» Kadının saçları, önce kocasının dayağıyla toza-toprağa batar, sonra bozkır yelinin önünde dikilip dururdu gün boyu, yol boyu. Gözleri, kara sevdanın, umudu çağıran ninnileriyle açılır, sonra bileklerine vurulan zincirin üzerinde oynaşan güneşle kardeşleşirdi. Tahir'i en çok üzen, bu gözlerin, ne karanlıkta ne de kapalı, küçücük yerlerde bile azalmamasıydı. Çardağın altına yürürdü sonra babalan. Sevdaya yırttığı göğsünü dar yerlere sürükleyen kocasına direnen kadına, çocukları yalvarırdı. «Etme anamız,

yürü...» Adam, çardağa verdiği yönü değiştirirdi bu kez. Az ötelerinde akan derenin söğütlüğüne doğru alıp götürürdü analarını. Dövmeden önce uzun uzun yalvarırdı babaları. «Hatun,» derdi. «Söyle bana sevdan kimin üzerine? Ne oldu sana? Elinin hünerine, obamızda hüner mi vardı? Sen böyleydin de, benim bir kusurum mu oldu? Kime kem gözle baktım? Yakışır mı sana, dağ-bayır aşmak? Otursana oturduğun yerde. Üç övün dürüp açtığımız ekmek soframız gibi, derdimizi de birbirimize açıp kapasak. Kara sevda bizim nemize? Dağ-bayır aşarak üstelik.» Anaları, alamazdı gözlerini uzaktan gene de. «Aynalar,» derdi. «Ayna tuttular bana. Bey düştü, aynadaki yanıma kurbanım. Cinlerim var; uzun, al şaldan eteklerimi önümde, ardımda tutmuş. Uy benim beyim, uy benim paşalarım. Geldim işte.» Fırlamak isterdi sonra. Şangırdayan zincirlerle olmasa, uçup giderdi belki de, bozkır üzerinden, kimbilir nerelere. Çekerdi ama babaları. Kapaklanırdı kadın yere. Sokulurdu Tahir'e, kardeşi biraz daha. «Babam,» derdi, «Öldürecek mi anamızı?» «Yok,» derdi Tahir. «Babamız, hocaya götürecek yakın bir zamanda onu.»

«Altınel'in kutuları tamam mı Tahir abey?»

Tahir Usta, Rapid'in kapanmak üzere olan ağzına, yeni bir karton ulaştırdı. Almıştı kardeşinin sesini de. Cevapladı.

«Tamam, tamam ya!»

«Tamam,» dedi kardeşi, telefona. «Paydos olacak nerdeyse. Hemen aldırsanız. Neden? Anladım. Olur, ben yollarım. Para, diyecektim... Şey.. Rica ederim. Peki efendim haftaya olsun.» Telefonu ka-

patınca, «Puşt,» dedi duyulur bir sesle. «Haftayaymış...»

Tahir Usta, Rapidi durdurdu. Altınel'in kutulannı bağlamadan önce, oğluna seslendi.

«Makinayı silmeyi unutma evlâdım.»

Çocuk, duvarlara baktı. Duvarların ötesindeki karları düşündü gene. Bir an önce, gökten yağan beyaz, temiz suyun altında yürümek, koşmak istiyordu. Hele, kardeşine de ayakkabı alınırsa... Onunla birlik iki yeni ayakkabıyla, karı konuşturmak... Ellerini tezleştirdi. Rapidi de temizleyince işin sonunu almış olacaktı. Tahir Usta, kutuları tahtadan bir arkalığa üçer-beşer dizmeye başladı.

Atölyenin ışıkları azaldığında, işçiler de haftalıklarını almak için patronun önünde sıraya girmişlerdi âdeta. Tahir Usta da, bacaklarından biraz yüksekteki oğlunu, kolunun altına almış bekliyor, arada bir düz, kısa saçlarını okşuyordu onun. Kardeşi az ötesinde, bir kâğıda çıkardığı haftalıkları dağıtıyordu. Tahir Usta, dizlerinde, hafta sonunun biriktirdiği acılar duydu bu sıra. Oğlunu okşıyan elini çekip sağ dizini ovuşturdu. O yıllar, böylesi sızıları hiç bilmezdi Tahir. Köyden kente geldiklerinde, hasta olmuştu kardeşi. İnce bir yorganın altında günlerce, yatmış, arada sırada kaldırdığı yorganın bir ucundan, dünyayı görmüştü. Ama bu, az bilinir bir dünyaydı. Tifonun, hummanın ya da başka hastalığın oluşturduğu, üçgen, dörtgen, çokgenlerin üst-üste, yan-yana geldiği bir azalmanın çoklaşmasıydı. Kimi kez, iç-içe durmadan derinleşen, genişleyen kuyular da görürdü. İçine düşer, hiç bir şeye çarpmadan boşlukta saatlerce, yıllarca dolaşırdı. Yorganı açtıkla-

rında bir gün, kardeşini daha bir azalmış gördü Tabir. Sırtına yüklemişlerdi onu. Kardeşini taşırken, eğri-büğrü yollarda, doktor kapısı ararlarken, dar sokaklarda, iki bacağın sallandığını, ayakkabısız ayakların yerlerde süründüğünü söylemişti kimileri. Az, az yemeklenecek. demişti doktor, muayeneden sonra. Barsakları uyanınca açlık uykusundan, verilecek besinin bolu, hası. Tahir'di gene o yıllar, kardeşinin hem ağabeysi hem anası. Önceleri lokmasını bölmüş, sonraları tümünü tıkmıştı kan bağına, can bağına...

Elini uzattı Tahir Usta. Sırtında taşıdığı, o cılız, korkak, ama çok sevdiği kardeşine...

«Mesaini kestim abey,» dedi kardeşi. «Umduğum paralar gelmedi de.»

«Sağlık olsun,» dedi Tahir Usta, eksik parayı alırken. «Sıkma canını.»

Bu sıra, masanın üzerindeki listede ismini gördü. Kardeşi, Tahir'in hemen yanına, tırnak içinde (Ağabeyim) yazmıştı. Çok gücüne gitti ağabeyliğinin yürekte yer bulamamış gibi, tırnağa alınmış olmasına. Takıldı kaldı gözleri. Oğlu uzattı elini bu ara. Aldı parasını. Yürüdü. Dönüp ardına baktı. Babası duruyordu hâlâ. Gelip ceketinden çekti.

HAMUŞ

«Babo,» dedi Hamuş. «Daraldım ben.»

Durdu Şahap. Kollarını çözdü. Yüksekliğini azalttı biraz.

«Haydi,» dedi sonra. «Gör işini.»

Sözü, aralarına aldıklarında gün, güneşe mayalanmamıştı henüz. Hamuş, babasının sırtından iner inmez seyirtip toprağı çişledi.

Güneşin geleceği yöne doğru yürümeye başladılar yeniden. Hamuş koşmaya yakındı. Al gülüm, ver gülüm olmuyordu aralarında çünkü. Babası bir adım attığında o, biri çoktan unutmuş oluyordu.

Yollan üzerindeki en yüksek tepeyi aştıklarında, Hamuş'un soluğu makaslanmış gibiydi.

«Babo,» dedi. «Babo!»

Şahap yavaşladı.

«Gene mi yoruldun yoksa?»

«He.»

«Sığmazdım obalara, sığdım torbalara,» dedi

Şahap, başını iki yana getirip götürürken. «Ama senin suçun ne?»

Hamuş, babasının omuzlarına kol attı.

«Huylanma,» dedi. «İstersen yürürem.»

«Nazlanmanın sırası mı oğlum,» dedi Şahap, aşağıdan yukarıya boy verirken. «Eliye geçmişken yan gel yat.»

Hamuş, abalı sırta yüzünün yarısını bıraktı.

Tepeden aşağıya yürümek kolayına geldi Şahap'ın. Tekmiş gibi, yakın, candan birisinin doğumuna, düğününe gidiyormuş gibi adım çoğaltabiliyordu. Doğadan böylesine yararlanırken, fazlaca düşünmüyor, çocuğuyla birlik, varacakları yere yaklaşı yaklaşıveriyordu.

Hamuş'un gözleri açıktı. Bazan gökle yer birbirine karışıp herşey siliniyor, bazan da hiç umulmadık zamanda yanından geçtikleri bir ağacı, ağacın dallarını, ya da yapraklarını görüveriyordu. Korkuya kapıldığında, başını hemen öbür yüze çeviriyor, bakışlarını bitip tükenmek bilmiyen bozkırın boşluğuna bırakıyordu,

Yeni biçilmiş bir tarlaya girdi Şahap. Ayaklarının altında hıtır hıtır eden buğday saplarıyla çivilenmiş gibiydi tarla. Şahap'ın buna aldırdığı yoktu. Yolun tez olanına gönül düşürmüştü çünkü. Ama, yeniden bir tepenin eteğine vardığında durdu. Gözü kesmedi, sırtındakiyle birlik yukarıyı almayı.

«Aç mısan?» diye sordu Hamuş'a.

«He,» dedi oğlu.

Şahap diz büktü.

«Hop babo,» diye atladı Hamuş.

Az ötelerindeki bir ağaca doğru adım çoğalttı-

lar. Güneş de ışık yollamaya başlamıştı bu sıra.

Şahap, abasını araladı. Kuşağının arasına sıkıştırdığı azık torbacığını alıp yaydı yere.

«Üşüyem,» dedi Hamuş. «Beni sırtıya aldığından beri üşümüşem.»

«Sabah soğuğu,» dedi Şahap. Sonra oturup abasının bir ucunu açtı. «Gel yavrum sokul buralığıma. Geçsin üşümen.»

Hamuş, altı yıllık bedenini babasının kucağında büzdü. Yalnız yüzü ve kolları kalmıştı dışarıda. Az sonra küçük ağzını, lokmaladı babası.

Kuşlar vardı şimdi; cıvıltıları duyulan kuşlar... Güneşi onlar da görmüşlerdi çünkü. Toprak vardı şimdi, geceden kalma ıslaklığı yüzünde parıldatan, ya da sevinçten ağlamaya yeni oturmuş toprak...

Şahapla Hamuş bakıştılar bu sıra. Hamuş, babasının uzun, kara, kıllı yüzünde sadece beyaz bir aydınlık görüyordu. Kendisini uzaklara, bilmediği, duymadığı bir kente götürüyordu o. Üç beş saatten beri Hamuş'un, babasına olan sevgisini, işte bu yolculuktu katmerli eden.

Şahap, beyaz hiç bir şey düşünemiyordu ama. Çocuğunun küçük, hilesiz yüzüne bakarken bile. Sanki ekinde çalışan insanlar çoğalıyordu durmadan. Kimileri kendi üzerine geliyor, kimilerinin üzerine kendisi gidiyordu. Bıçaklar çekiliyor, bağırmalar oluyordu. Şahap'ın ocağında kalabalık... Karısını vurmuş birisi. Tez elden kente götürmüşler onu. Hamuş, bacaklarına sarılıyor babasının. «Babo, anamı vurmuşlar,» diyor. Dedikçe ağlıyor.

«Sahi,» dedi Hamuş ansızın. «Anam nerde şimdi?»

Şahap, bakışlarını uzaklara kaydırdı.

«Seherde,» dedi. «Nah oralığta.»

«Canı sağ mıdır?»

«He yavrum,» dedi Şahap, son lokmasını yutarken.

«Desene, anamı yeni baştan görecağam.»

Şahap, abasının altındaki oğlunu sıcacık bir yürekle sıktı.

«Hamuş,» dedi sonra. «Biliy misen ki, ben anayı öldürmeye gidiyem!»

Yeniden göz göze geldiler. Hamuş, babasının yüzündeki aydınlığı göremedi bu kez. Korkulandı. Çevresinde öten tek-tük kuşların cıvıltısına benzer bir ağlama tutturdu.

Şahap abasını açtı.

«Kalk,» dedi. «Yürü, kaç. Babayiğit oldun gayrı. Ağlamak sana yakışmaz.»

«Viş,» dedi Hamuş. «Anamı niye öldürecağsan?»

«Hele,» dedi Şahap. «Kaç bir sefer.»

Hamuş, konuşulanları unuttu sanki. Küçücük ayaklarıyla o yana, bu yana koştu bir süre. Sonra soluk soluğa gelip babasının boynuna sarıldı.

«Anamı öldürme kurban babo,» dedi. «Bak nasıl koşturmuşam.»

«Anay lekelendi Hamuş. Suçun büyüğü, aha o şeherdeki toktorda oğlum.».

«Sağ deyisen ya!»

Şahap boynundaki kolları çözüp ayağa kalktı.

«Haydi,» dedi. «Hem anaya doğru yol alak, hem de konuşak.»

Tepeyi aşıncaya kadar hiç konuşmadılar. Aştık-

larında, önlerinde insanıyla, hayvanıyla uyanıp doğaya serpilmiş büyükçe bir köy gördüler.

«İşte,» dedi Şahap. «Bu görüp göreceğin son köydür. Gayrı şeher gelecek.»

«Anam oralıkta mı?»

«He... Toktor dediydim. Büyük evler vardır şeherlerde. İçi beyaz boyalı. Adamlar vardır hastaları iyi eder. Toktor derler adına.»

«Anamı? O...»

«He... Anayı da iyi etti tüysüz bir...»

Şahap da sözünü tamamlamadı. Adımları kendiliğinden tezleşti. Oğlu, abasının bir ucuna yapıştı sonunda. Koşturuyordu yanı sıra, abanın açılması el verdiğince, Şahap, kendi kendine konuşmaya başladı. Sözler, bozkıra serpili serpiliveriyordu. «Suçlunun ilki,» diyordu. «Ananın namusuna göz diken pezevenk. Anan has kadındır emme oğlum. Uçkuruna kırk düğüm vurmuştur ataları. Ölür de çözmez. Ula alçak madem bıçakladın, öldürsene. Eee... İkinci pezevenk tüysüz toktordur. Gitmişem soluk soluğa. Sormuşam, Gevence köyünden anayı. Demişler amalıyatta. Yüz sürüp yanaşmışam kapıya. Bırakmazlar içeri. Çekmişem silâhımı, girmişem odaya. Sarı bir toktor, ağzı beyaz bezli, eli bıçaklı. Bir de bakmışam, anay upuzun yatmada. Karnı açılmış, kanlar içinde. Toktor şaşırmış oldu ilkin. Sonra azarladı beni. Öyle sözler etti ki, ite atsan yemez. Pis köylü dedi en çok. Hayatını kurtarmaya çalıştığım, karın değil midir? Utanmadan silâh çekmek öyle mi? Silâhlı kolum kendiliğinden düşmüştür. Ve de yalvarmaya başlamışam. Seni doğuran anaya kurban oluram. Buralara hoş gelmişsen, sefalar ge-

tirmişsen. Başımız üzerinde yerin vardır. Emme bırak benim avradı. Meseleler bildiğin gibi değildir buralarda...»

«Babo! Babo!..»

Şahap sesi alamadı. Yürüyordu. Kuruyordu hâlâ konuşmasını.

«Ya oğlum, halımızı anlatmağa başlamışam...»

«Babo! Babo!...»

Hamuş düştü. Tembelliğe vurmadı. Babası gidiyordu birbaş. Yekinip koşmaya başladı.

«Aha,» dedi az sonra. «Kavuşmuşam sana. Düşmüşem ben.»

Şahap döndü. Hamuş, bacaklarına yapıştı. Bir süre ne konuştular ne de kıpırdandılar. Şahap, az ötelerindeki asfalt yola bakıyordu. Yol bomboştu. Hamuş, hiç bir şey görmüyordu. Körpe başını, babasının şalvarına gömmüş, ince ince ağlıyordu.

Şahap, kucağına aldı oğlunu.

«Az kalmıştır,» dedi. «Kara yol göründü.»

«Bacağım,» dedi Hamuş. «Düşmüşem ben.»

«Vağ yavrum,» dedi Şahap, kucağını boşaltırken. «Hele otur.»

Hamuş, çırpı gibi bacaklarını uzattı. Dizkapağının birisi kanlıydı.

«Akan kanıya kurban olmuşam,» dedi Şahap. «Anay bugün çıkacakmış yavrum, orta yerde kalmasın. Sırtıma bin.»

Şahap, oğlunun kanıyan etini topraklayıp sırtına aldı. Yönleri, asfalt yola doğruydu şimdi. Hamuş, abalı sırta yüzünün yarısını bıraktı gene. Gözyaşları, kanından tez dindi.

«Anam,» dedi bir ara. «İstiysen indir beni. Ko-

şaram yanın sıra. Yolumuzu gözleyip durmasın.»

«Unutma,» dedi Şahap. «Sözümüz, anayı öldürmek sonunda.»

Hamuş, inmedi babasının sırtından. Hamuş anasının eceline koşmak istemiyordu. Yapıştırdığı yüzü aldı babasının sırtından. Dolanmış kollarını gevşetip ağırlığını çoğalttı biraz. Küstüğünü böyle belli etti babasına.

Şahap'ın düşünceleri hastanede değildi şimdi. Öne meyillenmiş bedenini, oğluyla birlik asfalt yola kavuşturmak, güneş, gölgelerini kurutmadan kente varmaktı dileği.

«Babo,» dedi Hamuş bir ara. «Ya anam kendiliğinden ölmüşse?»

Duvara çarpmış gibi durdu Şahap. Durmasıyla, oğlunu sol kolunun altından sıyırıp aldı kucağına.

«İşte,» dedi. «O zaman sen ve de ben kurtulduk yavrum. Obaya dönmeye hakkımız olur. Seni dünyaya getirmişem, mabalına girmişem. Allahvere kurtulursan.»

«Anlamıyam babo,» dedi Hamuş. «Heç bir şey anlamıyam ha!»

Şahap, oğlunun saçlarını karıştırdı.

«Obalı olmak kolay değildir,» dedi. «Ben senin yaşındayken, aklım böyle işlere ererdi. Ne zamana kaldık yahu! Anayı, herifin biri kirletmek istemedi mi?»

«He.»

«Anay namusuna kalkan açmadı mı?»

«He.»

«Herif anayı vurmadı mı?»

«He.»

«Anay öldü mü?»

«Yok.»

«Eee?»

Hamuş eğilip yarasına baktı.

«Kan kurumuş,» dedi. «Toprağın gözüne kurban.»

«Yerir misen?»

«Elimi bırakma emme.»

Yürümeye başladılar.

«Mabalına girmişem,» dedi Şahap bir süre sonra. «Anay kendiliğinden ölmüşse, bilmiş olasan ki kurtulmuşan Hamuş.»

Asfalt yola yaklaşmak üzerelerdi. Hamuş, babasının konuşmasını önemsemedi. Elini kurtarıp koştu. Asfalta kavuşunca zıplamağa başladı.

«Kara kaymak, kara kaymak...»

«Zifte basma,» diye bağırdı Şahap. «Ayağında lâstik var. Çömlek gibi pişerler sonra.»

«Vel!...»

Şahap da asfalt yola geçti.

«Gel,» dedi oğluna, elinin birisini uzatırken. «Zift bize göre değildir. Ayağımız lastikli.»

Hamuş, yola kaptırmıştı kendini. Duruyor, önüne, gerisine bakıyordu. Arada bir yanlarından hızla geçen bir kamyonu, ya da otobüsü, gözden kaybolunca kadar izliyor, gerilerde kaldığını anlayınca korkup babasına yetişmek için koşuyordu da.

Şahap'ın düşünceleri, az sonra görünecek kente şimdiden ulaşmıştı ama. Karısının yattığı hastanenin önüne vardığı, bir ağacın ya da bir duvarın dibine sindiği bile oluyordu. Karısı hastanenin mer-

divenlerini iniyor, sağına soluna bakmıyor, kocasını arıyordu. Sanki, koşup yanma gelecekmiş gibi, sarılıp geçmiş olsun diyecekmiş gibi... Oysa kocasını göremiyor, iki eliyle bastırdığı ameliyatlı karnında, hâlâ gelip geçen ağrılarla duruyordu boynu bükük. Sonra, köyüne doğru bakıyor, bir tanış arıyordu sararmış yüzünde, yorgunlaşmış gözleriyle. Birkaç adım, belki daha fazla adım atıyor, karnına saplanan bıçaklarla birlikte umudunu kestiği, güneşi, toprağı, göğü yeniden görmenin sevincini yaşıyordu bellibelirsiz. Ama Şahap'ın aklına bu sıra, ahtı geliyor: karısından önce, havayı kurşunlayacak oluyor birkaç el. Hastanedekiler üşüşüyorlar pencerelere. Üşüşüyorlar da. Sarı doktoru arıyor. Görüyor işte. Bağırıyor. «Halımızı anlamamışsan. Seni toktor edip salanlar da anlamamıştır.» Başını sallıyor Şahap. «Hökümatın göğüne ataş edemem ben,» diyor. «Avradımı vurmalıyam. Be Allahın kulu sarı toktor, öldürüyüm diye mi eyi ettin bu avradı. Meramın beni mahpusa attırmak mıydı? Ecelin önünü kestin, eyidir hoştur emme, benim obam, senin seherinin orta yerinde değil ki, lekelenmeye niyet tutulmuş avradı, öpüp öpüp de başıma koyanı...»

Hamuş, şaşıp kaldı. Bu kadar yapıyı bir arada hiç görmemişti. Dönüp babasının eline yapıştı.

«Anlamışam,» dedi. «Anamın barındığı yer burası olmalı.»

«He,» dedi Şahap, gönülsüz. «Geldik işte.»

«Anam?» dedi Hamuş. «Hangi evde?»

Üç-beş adım sonra durdular. Şahap kolunun birisini uzatıp üç yapı gösterdi oğluna.

«Aha,» dedi. «İlerdeki binadır hastahane. Onun bu yamacında bir bina daha var, görmüş müsen?»

«Töbe... Görmiyem.»

«Gel kucağıma.»

«He... Büyükmüş babo!»

«Hökümat binası derler adına. Dur sana mapusu da gösterecağam. iyi belle bu üç binayı. İşimiz onlarlan çünkü. Anayı, hale yola koyduktan sonra, devlet kol, kanat germez, mabalına girerse senin, mahpusta benimle yatacaksan. Bağışla babam.»

«Ya anam, kendiliğinden ölmüşse?»

«Nerde o talih bizde oğlum. Beri gel. Afat bir araba geliy, yeli, silkelemesin seni...»

BEYAZ TÜRKÜ

Çukurun içine atıyorlar kendilerini. Adam daha az görünüyor. Kadın gebe. Karnındaki çocuk kadar yüksek duruyor kocasından. Geçiyor arabalar. Rahatlıyorlar. Adam sırtüstü şimdi. Kadın oturmuş. İkisinin de yüzü alacakaranlık. Oysa gün, en aydınlık, en sıcak zamanında. Gözlerini göğe veriyor adam. Gönlü geriliyor. Gök, küçük kalıyor sıkıntısını dağıtmak için. Karısına bakıyor bir ara. Belli belirsiz. Elindeki taşı, kurumaya yüz tutmuş bir ota vuruyor kadın, «Kuruduk ot gibi,» diyor. Sesi çırpıdan gevrek. «Yeşerecek,» diyor kocası. «Çocuğumuz doğmadan yeşerecek, yeniden kurumuş yapraklar. Çocuğumuzla birlik büyüyecekler.» İki elini birden karnında gezdiriyor kadın. Elleri büyüyor sanki. Çocuk derisinin altında kıpırdanıyor. «Bak,» diyor kadın. «Elini şuracığa koy. Nasıl da tekmeliyor anasını.» Adam sıçrıyor yerinden. Elinin birisini uzatıp okşuyor. «Sabırsız,» diyor. «Anasına, babasına

yardım etmek istiyor belki de.» Gülüyorlar. Dudakları dikiliymiş gibi gülüyorlar. «Ses,» diyor adam. «Duyuyor musun? Uzakta değiller.» Bedenlerini toprakla karmak istercesine yatıyorlar. «Çocuğumuza, yata kalka birşey olur mu?» diye soruyor kadın bu ara. «Sesler!...» diyor adam. «Yavaş konuş!» «Bağırmak hakkımızken susmak niye?» Gözleri ıslanmaya hazır. «Ne bağırmak, ne de susmak,» diyor adam. Soluğu, toprağı kıpırdatırken. «Çocuğumuzun türkü söylemesi gerek. Mutluluk üstüne, özgür türküler.» Susuyorlar. Uzaktaki ses de cansız bu sıra. Bekliyorlar bir süre. Oturuyor kadın. Çocuk yatırmıyor onu. «Önce seni vuracaklar,» diyor adam. «Hem de çocuğumuzla birlik.» «Bu gidişle,» diyor kadın. Susuyor. Kocasına bakıyor. Siyah, parlak gözleri yorgun. Saçı, sakalı karışmış birbirine. Dudakları çatlak. Buruşturulmuş kâğıt gibi. Gözgöze geliyorlar. «Bu işin sonu ne olacak?» diye soruyor adam. Kadın vazgeçiyor sözünü bütünlemekten. Adam üsteliyor. «Bu işin sonu?» «Aç değil misin?» diyor kadın. «En az senin kadar.» «Aç olduğumuza göre...» Adam başını toprağa düşürüyor. «Doğru,» diyor. «Acıktınız!» Güneş, güçlü bir buluta varıyor. Bulut, kaplıyor onu. Her yan solgun. Sesler geliyor yeniden. Güneş unutuldu şimdi. Karı-koca büzülüyorlar. Adam yeni bir kararı dillendiriyor. «Ben,» diyor. Yutkunmasa, sözü hemen bitecek. «Ben,» diyor yeniden. «Senin soluna doğru gitmeliyim. Sen kurtul.» «Olmaz,» diyor kadın. «Herşeyi seninle birlik göğüsleyeceğim.» «Çocuğumuzu taşıyan sensin,» diyor adam. «O kurtulmalı.» Güneş, bulutu geçti. Bulutlanan seslerdi şimdi. Adam oturuyor. Karısına

güç vermek amacı. Yanyanalar. Sarılıyorlar birbirlerine. «Gidiyorum,» diyor adam. Bakışlarını karısının omuzundan uzaklara aşırıyor. Kollar, sıkıyor iki bedeni daha çok. Kadın ağlıyacak. «Dağ başı,» diyor. «Karnımda çocuk.» «Ben,» diyor adam. «Sesi üstüme çekerken sen kaç. İnsanlar, çocukları seviyor birazcık. Sığın bir yere.» «Ya sen?» diyor kadın ağlamaya hevesli. «Belki de son kez,» diyor adam, karısını yanaklarından öperken. «Çocuğumuzun ismini,» diyor kalkıp sese doğru atılırken. «Sen koy,» diyor kadın. Adam koşuyor. Yana bırakıyor kadın kendisini. Toprak böğrüne batıyor. Kocasının acısıyla unutacak her şeyi. Çocuğu düşüyor aklına. Böğrünü kaldırıp kaba toprağı düzlüyor, elinin birisiyle. Ama sıçrıyor hemen yerinden. Aklı da, kocasının ardından koşuyor sanki. Onu gözlüyor. Adam bir görünüyor, bir kayboluyor. Boyu yarım olmuş. İki büklüm. Koşması güç bu yüzden. Gene de uzaklaşıp ufalıyor her an. Kadın iki dizi üzerinde dikiliyor. Çocuğunu toprağın yüzünden yukarı vermek istemiyor. Bakıyor. Gözlüyor. Bu sıra sesler çoğalıyor uzakta. Yaklaşıyorlar, kadının uzağındaki adama. Sesler, sesler... Adam düşüyor. Yeniden kalkıyor. Kadın da kalkıyor. Kocasının ikinci kez, kocasının son kez düştüğünü bile görmeye doyamadan, yardan aşağıya koşuyor. Düşmemek biricik amacı. Kendisi için değil. Karnındaki çocuğu, düşüp hırpalamak istemiyor. Tıkanıyor. Duruyor. Dönüp adımlarının gerisine bakıyor. Kocası öbür yamaçta. Yanına gitmeyi düşünüyor. Üzerine kapanmak ve ağlamak. Sesler... Sesleri niçin uzaklara taşımıştı adam? Kadın yeniden koşmaya başlıyor. «Çocuk,»

diye geçiriyor aklından. «Yerde yatanın ve koşanın çocuğu. Koşmalıyım. Daha hızlı. Sesler. Kocamın aldattığı sesler!» Bir dereye varıyor. Su incelmiş. Geçiyor ayakkabılıyım demeden. Ama suyun okşadığı taşlar kaygan olmuş. Kadın düştü düşecek. Duruyor. Dengeliyor kendini. Bir lokmacık su, bozkır gibi geliyor. Suyun düzlüğü korkutuyor kadını. Yeniden yürüyor. Adımlar sonra, yaşlı bir ağacın gövdesine yaslanıyor. Ciğeri paralanmış sanki. Soluğu kıt. Karnı da inip kalkıyor. İki eliyle kavrıyor derinin altındaki çocuğu. «Yoruldun mu?» diye soruyor kıpırtısız dudaklarıyla. «Soluklan. Kusura kalma. Biz de böyle ana-babayız işte.» Aklına, az önce kocasının söyledikleri geliyor. Seviniyor. Yüreği kelebek gibi. «Baban,» diyor, gene kendi kendine. «Baban, büyüyünce türkü söylemeni isterdi.» Ağaçtan alıyor kendisini birazcık. Sağına soluna bakmıyor. Dere içindeki sesleri ilk kez duyuyor. Böcekler ötüyor. Kuşlar cıvıldıyor. «Oh!» diyor. Bu kez sesi dilli. «O sesten değil, doğanınki ne güzel.» Az önce korktuğu suya yaklaşıyor. Çömeliyor. Çocuk iki kat oluyor sanki. Uzattığı elini geri çekiyor. Oturuyor. Belini düzlüyor. Rahat şimdi. Elini yeniden uzatıyor. Su alıyor çaydan. Yüzünü yıkıyor. Taze, ama yorgun saçlarını da karıyor suyla. Dalga dalga saçları uzayıp boynuna, alnına yapışıyor. Sesler... Kuşlar susuyor. Böcekler de seslerini esirgiyorlar sanki. Yeni ses. Sesler... Çok yakında. Kadın kalkıyor yerinden. İhtiyar ağaca doğru şimdi. Ardına siniyor ağacın. Sesler götürüyor birisini. Kadın tanıyor yerde sürüneni. Yüreği çatlıyacak, acı ve korkuyla. Çocuk da görüyor sanki. Babası için kıpırdanıyor. Huy-

suzlanıyor. Sesler bir bütün şimdi. Hepsini, kadının gözleri çevreliyebiliyor. Çıktı çıkacak sindiği yerden. Çocuk da. Çocuk çıktı bile. Hem de anasını, sancılar içinde yere düşürerek. Yarım can çocuk... Ama türkü de söyleyecek, büyüyebilirse. Beyaz ve özgür türküler...

MARİA
OTUZ İKİ YAŞINDA

Demir çubuklar deposundayım. Birkaçını çekiyorum istiften. Arabama yüklüyorum. Yeni birisini daha almak istiyorum. Sıkışmış. Ellerime bakıyorum. Pas... Rengi, kurutulmuş, ezilmiş, elekten geçirilmiş kan gibi. Gruzo gazının parçaladığı birisinindir belki de, diyorum kendi kendime. Eti, canı yapışmış, önce toprağa. Oradan demire geçmiş. Şimdi ellerimin üzerinde. Kokluyorum. Hadisene!... Ustabaşı bu. Çekiyorum demiri. Gelmiyor. Başkasına uzanıyorum. Geliyor o. Koşturuyorum arabayı. Yedinci torna, on ikinci freze, on dördüncü planya makinalarının yanına boşaltıyorum arabayı. Döneceğim yeniden, demir deposuna. Gelmiyen çubuğu alacağım bu kez. Gitmek üzereyim işte. Sen, diyor ustabaşı, dur. Duruyorum. Giyin. Kapıya git. Bir tek çubuk diyorum. Onu beklettim biraz. Kovulmadın diyor. Yabancı değil miydin sen? Yabancıyım, evet.

Hey, diye bağırıyor bir başkasına. Sen de yabancısın değil mi? Yabancılığını hemen anlıyamıyor o. Duruyor. Birkaç dilde soruyor ustabaşı. Başını sallıyor, dilin birisi ulusuna uyunca. Kapıya diyor. İkiniz birden. Giyinip kuşanın, diye ekliyor ardından. Duralıyoruz. Sallanmayın diyor, öfkeli. Fabrika düdüklerini duyuncaya değin, yeni işinizde de tempoyu bozmayın. Yürüyoruz. Sular akıyor sıcak. Yıkanıyoruz. Soyunma-giyinme odası yanda hemen. Dışarıya çıkıyoruz. Gözlerimiz sulanıyor. Güneş var. Yazdan unutulmuş gibi gün. Oysa sonbahar. Bekleme- karşılama kapısına doğru yürüyoruz. İsmim Kemal diyor. Ben de oralıyım diyorum. Kaçıncısın sen? Dört yüz bin sekiz yüz on yedinciyim diyor. Ya kafile numaran, diye soruyorum bu kez de. Elli bin sıfır yedinci, diyor gülümsiyerek. Çimenli, fabrikanın çevresi. Yol ağızlan özellikle. Yıllardır doyasıya göremememenin acısını çektiğim çimenlerin yanıbaşında duruyoruz. Ustabaşı diyorum, temponuzu kaybetmeyin demişti. Yürüyelim. Yürüyoruz. Kapı görevlisi dışarıdan gelenleri olağan karşılıyor. Biz, içeriden dışarıya çıkacağız. Şaşırıyor. Nereye? Yabancı emekçileriz diyorum. Ustabaşı gönderdi buraya. Hasta değiliz. Siz, onlar mısınız? diye soruyor. Onlarız değil mi? diyor Kemal, bana dönerek. Onlar kim diyorum? Telefonu bağlıyor bir yerlere. Evet, hazırlar diyor, alo'dan sonra. Telefonu kapatıyor. Bekleyin, gelip alacak sizi. Kim? diyorum. Direktör diyor. Kardeşim, diyorum Kemal'e. Kemal... Tanıyorum onu şimdi. Geçenlerde, dikine duran matkap makinasının arasında ezilmişti bir İtalyan. Kanı, sildiler demir üzerinden. Birkaç günden beri de Kemal çalışı-

yormuş bu makinada. O da, yakında İtalyan Agroppi olacak belki. İki makina biraz uzaklaştırılıp ayrılmamışsa birbirinden, dökülmemişse, altlarına beton. Beton da dökülse, tutmaz, demişti kimileri. Eğer, ahırsa, Agroppi'nin anasının. Direktör! Ne? Koşun, onun arabası bu. Kapı görevlisi eğiliyor, görmediği direktörün, araba modeline, rengine. Koşuyoruz arkadaşımla. Buyrun efendim. Binin arkaya gidiyoruz. Biniyoruz. Opel Admirale. Fabrikadan uzaklaşmadan, fabrika başlıyor. Geçi geçiveriyoruz. Soru sormayı özlüyorum. Soru sormaya yakıştıramıyorum Direktörü. Anlaşılan, nereye götürürse oraya gitmek, benim ve arkadaşımın sorusuz görevi bugün. Kemal bana doğru geliyor biraz. Direktörün yanındaki kadının saçları uzun. Uçuşuyor önden arkaya. Korkuyoruz, utanıyoruz, saçların bize yakın olmasından. Opel Admiralin hızı, ormanı uyandırıyor. Yol boyundaki ağaçlar, telleri gerilmiş saz gibi. Geçtikçe yanlarından araba, konuşu konuşuveriyorlar orman dilinde. Keskin bir virajı alıyor Direktör. Yaklaşıyoruz Kemal'le. Ellerimiz değiyor birbirine. Tutup sıkıyoruz onları. Sonumuzun nereye varacağını bilmediğimiz bir korkudan belki de. Ansızın önümüz doluverdi suyla. Su, göl olmuş burada. İniyorlar. Duruyoruz yanıbaşlarında, inip biz de. Kadın bakıyor ikimize ayrı ayrı. Gülümsüyor, Direktöre bakıp. Yürüyorlar elele, göle doğru. Bizi unuttular diyorum. Yelkenlileri varsa, onu suya indirtirler diyor Kemal. Opel Admiralin üstüne bakıyorum. Pırıl pırıl. Boş. Kontağı kapalı motordan sıcaklık vuruyor, güneşten keskin. Az ötemizdeki çam ağaçlarından birine doğru yürüyoruz. Vardığımızda altına,

oturmıyalım diyor Kemal, kızarlar sonra. Bakıyoruz göle doğru. Ellerini değdiriyorlar suya. Gülüş sesleri geliyor, şuracıktalarmış gibi. Öpüşüyorlar. Dürtüyor Kemal beni. Görüyorum, diyorum. Eee, diyor sonra. Bizim burda işimiz ne? Ben de senin kadarım diyorum. Aynı fabrikada değil miyiz? Aynı yerlerden gelmedik mi? Biricik farkım; benim, iki yüz bin yetmiş altıncı olmam. Direktörle kadın, Opel Admirale doğru geliyorlar. Biz de, buyrukları olur diye, çekildiğimiz ağaç altından fırlıyoruz. Yüzeceğiz, diyor Direktör. İşimizden kovulmadık ya? diye soruyor Kemal. Kovmayı unutmuş gibi bakıyor bize. Gülümsüyor sonra. Kovulmak daha güzel geliyor ikimize de, böylesi gülünmek yerine. Kadın arabanın bagajını açıyor. Küçük bir valiz alıyor. Kovulmak mı? diyor Direktör. Böylesi bir günden sonra belki. Döner bant, otomasyon, oradan çıkarıp aldılar. Suçumuzu, şimdiki görevimizi öğrenemiyoruz. Suyun ucuna varınca duruyorlar. Kadın, önce ipek buluzunu, sonra etekliğini çıkarıyor. Direktör de soyunuyor bu sıra. Gülüyor kadın. Kahkahalı gülüyor. Sesini düşürmeden soruyor. Soru, yanımızdaymış gibi duyuluyor. Kim bu salaklar? Neden getirdin? Kadını öpüyor. Soluğu arınmadan öpücükten, tutkuları ilkeldir ama, ilginç sayılırlar, hele senin için diyor. Gülerek yürüyorlar. Belden aşağıları kayboluyor suyun içinde sonra. Kadın, bakışlarını suya döküyor. Öyleyse, anlat diyor, ilginç yanlarını. Direktör bizi gösteriyor.. Elektrik aparatlarından bıkmadın mı? diye ekliyor ardından. Biz, nasıl elektriğiz? diyor Kemal. Elektriği kullanan onlardır, diyorum. Dalıyorlar suya. Boş kalıyoruz. Eee, diyor Kemal. Dört yüz binin üze-

rindeydin değil mi? diye soruyorum. Evet, diyor. Aramızda iki yüz bin var en aşağı diyorum. Az değil, iki yüz bin insandan önce gelmiş olmak. Yayan alınmış iki yüz bin kilometre gibi. Okunmuş kitap, yaşanmış, duyulmuş iki yüz bin olay. Karanlığa sıkılan el fenerlerin vardı senin değil mi Kemal? Aparat dedikleri böyle bir şey işte. Işığı değil, sıcaklığı yarar kadınların işine. Duymuşluğum var. Görmüşlüğüm var. Kimileri de, motor takmış yataklarının altına. Kıpırdayan, gidip geldikçe, erkeğin işini kolaylaştırıveren... Ama diyor Kemal, şaşırmış. Bunlardan bize ne? Sahi bize ne? Başka bir çam ağacının altına doğru gidiyoruz. Uzanıyorum ben. Kemal, çömelmiş, çam ağacının kozalağını yoluyor. Gökyüzü çok yukarılarda. Çıkıyorum oraya. Oradan gitmek kolay oluyor, memleketime. Hele gözlerimi yumduktan sonra. Evimiz önündeyim işte. Kapının ipini çekiyorum. Yavaş yavaş merdivenler tükeniyor, adımlarımın çoğalmasıyla. Odaya doluyorum. Annem, babam, kardeşlerim sofranın başındalar. Küçük kardeşim bacaklarıma dolanıyor. Oyuncağına umutlanarak Avrupa'yı soruyor. Annem sevincinden ağlıyor. Onun oyuncağı kolları arasında... Yıkık, dökük evliliğinden arta kalan gülen, ağlayan, koşan, uyuyan, konuşan oyuncaklar... Onun oyuncakları... Ellerini öpüyorum tez tez. Benim de gözlerim doldu dolacak. Anamdan kalan biricik miras bu bana. Bir türlü, karanlıkta bağlanan göbek yazgısının, en keskin makaslarla bile koparılamaması işte... Direktör!... Gözlerimi, ayağa kalkmanın yan yolunda açıyorum. Direktör mü? Sus, duyacak diyor, Kemal. Puro alıyor, Opel Admiralin torpido gözünden. Bize

gelmeden, biz gidiyoruz yanına. Buyrun. Biraz sonra, diyor. Dönüp sahildeki kadına bakıyor uzun uzun. Gene o gülümsemeli oluyor dudakları. Acılanıyoruz. Karımı tanıyor musunuz? diye soruyor. Hayır, diyorum. Kemal, bir bana, bir Direktöre bakıyor. Tanıyorsunuz, diyor. Estağfurullah, diyorum. Sahildeki... Bakıyoruz sahile. Kadın uzanmış gölün kıyısına. Sen diyor Direktör, beni göstererek. Karıma doğru git. Ben mi? Ya da ilkin bu. Nasıl bir hizmet? diye soruyorum. Anlatılacak diyor. Kemal'e bakıyorum. İyice şaşırmış. Kendisinden iki yüz bin yedi yüz kırk bir fazla olmamdan yardım umuyor. Gözleriyle, hadi git, diyor sanki. Önce sen git. Yürüyorum. Göl uzaklardaymış gibi oluyor. Belki adımlarım küçük ve yavaş. Kadının yanıbaşına gelebiliyorum ama. Düşündüğüm çok şey değil: kadına hizmet etmek, onun birşeylerini taşımak, ona birşeyler koşturmak yerine, fabrikada çalışabilseydim bugün de. Islak saçlarından bir demedi yüzüne yapışmış kadının. Göğüsleri açık. Öksürüyorum, saygılı saygılı. Toparlanıyor. İki elini kavuşturup göğsüne bastırıyor. Sonra sırtım hafifçe dönüyor. Suya bakışlı şimdi. Afedersiniz diyorum, eşiniz yolladı beni. Hizmet için... Biliyorum, diyor kadın. Gönderdiği armağanı bırakıp gidiniz. Nasıl bir armağan Madam? Bugün yaş günüm benim. Oturuyor sonra. Suya doğru kayıyor. Gölü, oyuncak yapıyor parmaklarına. Benimle birşey yollamadı ama, diyorum kekeliyerek. Öyle demişti, bu yabancılar, sana ilginç birer armağan getirecekler. Ayağa kalkıyorum. Opel Admirale doğru bakıyorum. Direktör bizi izliyor. Kemal'in başı, öne eğik. Bu sıra, şimdi anladım, diyor kadın, gölü ok-

şarken. Soyunabilirsiniz, izin veriyorum. Ben... Sizin için soyunamam Madam. Ayağa kalkıyor. Bu kez, ellerini memelerinin üzerinde kavuşturmuyor. Kocamın gönderdiği otuz ikinci yıl armağanına okey diyorum, diyor. Şaşırıyorum. Birazcık geriye alıyorum kendimi. Parmağının birisiyle gel yapıyor. Anlıyorum şimdi, nasıl bir aparat olacağımı, olacağımızı. Oturuyoruz. Gömleğimin düğmelerini çözüyor. Işıyor yüzü. Seviniyor, özlediği, sevdiği meyvayı tarlasından koparıp yiyecek birisi gibi. Çekiliyorum, kollarının boyundan az. Kollarından çok yaklaşıyor bu kez. Kentimi, sonra köyümü anımsıyorum. Dağ - bayır koşardım oralarda. Tekeler vardı gözde. Tekeler... Kadının dudaklarından kopuyorum. Belki kurtulabileceğim. Ama, Direktör duruyor az ötemde. Ustabaşının sözleri kulaklarımda çınlıyor bu sıra. Paydos oluncaya değin temponuzu kaybetmeyin, demişti. Yuvarlanıyoruz. Beyaz kanım akıyor sonunda. Sızılı sızılı akıyor. Acıyorum kadına, nedense. Sırtını dönüyor ansızın. Ayağının birisiyle itiyor sonra, beni. Yığılıp kalıyorum olduğum yere. İtilmemin acısı geçmeden, Direktörün yüzüne nasıl bakacağım, diye düşünüyorum. Oysa, beni yollıyan o değil miydi? O istememiş miydi, karısının mutlu olmasını, otuz ikinci yaş gününde? Klakson sesi duyuyorum bu ara. Opel Admiralin bu. Direktör öttürüyor, ıslık gibi. Çağırıyor beni. Kalkıyorum. Yürüyemiyorum. Dönüp kadına bakıyorum. Az önce acımayı kurduğum kadına... Tekme attı diyorum, kendi kendime. Yoksa, acımam, sürerdi daha. Ne yapmalıyım? Birkaç adım daha atabiliyorum. Kemal ayağa kalkıyor. Direktör, ikimizin arasında şimdi. Ellerime bakıyo-

rum. Ellerim bembeyaz. Birkaç saat içinde nasıl da değiştirildi onlar. Az önce, beyaz bir kadının etinde daha çok temizlendi, o kurumuş, pas olmuş kanlar. Kokluyorum. Esans... Mösyö!.. İrkiliyorum. Madam, diyebiliyorum, gülümsemeye çalışarak. Mutlu oluyor anlaşılan, diyor Direktör. Kemal'e bakıyor şimdi de. Sahili gösteriyor. Geriliyor Kemal. Fırladı fırlayacak. Fırlamıyor ama. İyice sokuluyor bana. Sarılıyor. Başım omuzumun birisine bırakıyor. Ağladı, ağlıyacak. Sen, diyor, iki yüz bin fazlasın benden. Anlat ona dillerince, arkadaşımın yattığı kadınla yatamam ben. Yengem...

HAYL HİTLER

Kapılar açıldı tez. Birkaç kişi indi. Bir süreyi doldurdular dışarıda.

Koşuşmalar... İçerdekiler korkulu. Korku, merdivenlere değdi. Yürekler çırpındı. Odanın içinde koşuşmalar oldu. Genç bir kadın, çocuğunu kaçırmak istedi, odadan odaya. Heine, kitaplarına doğru... Kapılar sürgülendi içerden. Merdivendeki sesler, öteki yüze dayandı. İçerdekiler kıpırtısız. Şimdi, yüreklerindeki çırpınıştır izlerini belli eden. Kapı tekmelendi. Tekmeler, huysuz... Çocuk ağlamaya başladı. Kadın, göğsüne yapıştırdı yavrusunu. Çocuk, anasının yürek sesini, oyuncak sandı. Susması bundan... Heine kitaplarını kucakladı. Çarmıha gerilmek üzere herbiri.

Kapı tekmelendi yeni baştan. Daha hızlı, daha hınçlı. Kitap arayıcılar... Heine, bir kitabından ötekisine koştu...

Kadının göğsü, çocuğuyla doluydu hâlâ. Heine'nin yüreğinde binlerce çocuk!

«Kırıyorlar!» diye bağırdı kadın.

Heine, duymadı, anlayamadı. Umut'tur elinden bırakamadığı. Yan odaya koştu.

Umut'u kilitlemek istedi bir yere. Açtı - kapadı. Umut, gecenin karanlığında, döşü ak, kanatları ak yaralı bir güvercindi o sıra. Çırpındı.

Kapıya birkaç omuz daha indi. Çarmıha gerilecek kitaplar, yakılacak kitaplar sallandı. Heine, başka bir odaya koştu. Dışardakiler, Umut'un izindeler. Bulup sevinmek için değildi bu omuz vuruşlar, tekme atışlar, Umut'u ele geçirip kurşunlamaktı görevleri.

«Şuraya saklıyalım,» dedi kadın. «Kapı parçalandı. Giriyorlar!» Oraya sakladılar Umut'u!

Kitap arayıcıların irisiydi, ilk giren. Ardından iki kişi daha daldı içeriye. Evi dolaştılar; altın arayıcıların hırsıyle. Sonunda, kitapların bulunduğu odaya vardılar.

Çocuk, ince kollarını, anasının boynuna doladı. Ağlıyordu.

«Dedem yalancı.»

Çocuk, dedesinin anlattığı masalları anımsamıştı. Az konuşan, hiç konuşturmayan devleri... Gelip geçtikleri yerde, kara izler bırakan, vinç takılı kolları, ceviz çürüğü kafatasları...

Çocuk, bu masalı, dedesinden dinlediği gece de böylesine ağlamıştı.

«Bu devler yok şimdi, yavrum,» demişti dedesi. İnce, yumuşak saçlarını okşıyarak. «Vinçler, demir-

den askılara alındı. Kollar, insanların birbirleriyle kucaklaşması için kullanılıyor artık. Çürük ceviz yetiştiren ağaçlar da bir güzel aşılandı yavru.»

«Dedem yalancı,» dedi çocuk, yeni baştan. «Evimizde devler var.»

«Sus,» dedi kadın, yufka bir sesle. «Dev değil bunlar. Kitap arayıcıları.»

Yan odadan gürültüler gelmeye başladı. Kitap arayıcıların kolları, denizde kulaç atar gibiydi, kitapların arasında. Odanın penceresi açıktır şimdi. Kitaplar sokağa atılıyor. Çoğunun gözleri önünde hem. Ateşe verilmeye başlandı ardından.

Kitaplardan odun yapıyordu Hitler. Sokaklardaki gece lâmbasını soldurdu edebiyat. Heine, pencereye koştu.

«İnsanlık yanıyor!» diye bağırdı.

Kitaplardan yükselen ateştir, gökyüzünü, dar eden, Hitlerin kahkahasına şimdi.

Heine, açık pencereye doğru yeniden bağırdı.

«Kara bir iskelet olacaksın, Hitler! Çünkü ölümsüzdür kitaplar, yazılmışsa eğer. Yaptığın, bir yayı sıkıştırmaktan farksız.»

Bir tekme atıldı Heine'ye. Yere yuvarlandı. Öteki odadan, karısı geldi koşarak. Çocuk kucağında...

«Yapmayın,» dedi. «Hastadır zavallı. Ne aradığınızı bana söyleyin.»

«Ba...,» diyebildi çocuk, kollarını uzatırken.

«Umut'u arıyoruz,» dedi. «Bu kadar kitabın arasında, o da olmalı.»

Heine, yerinden kalktı. Durdu karısının, çocuğunun önüne.

«Ba...,» dedi gene çocuk.

«Umut, benim kafamın içinde,» dedi Heine. «Çoğunluğun da yüreğinde. Nasıl ele geçireceksiniz bakalım?»

Öteki kitap arayıcılarından birisi, tabancasını çıkardı.

«Umut'un şimdi, tabancamın ağzında,» dedi.

Heine güldü.

«Kurşun, kitapları öldürmez,» dedi. «İstediğin, etse, kemikse, bir diyeceğim yok sana.»

«Böylesi yazılar!» diye bağırdı, iri kitap arayıcı bu kez, bir tomar kâğıdı ele geçirdiğinde.

(Yitirilmiş gökyüzü, toprağın altında arandı, uzun bir süre. Beyinler, uç uca eklenip kuyulara sarkıtıldı. İnsan usunun gözleri, parladı ansızın. Karanlık ve derin kuyulardan topraklar aktarıldı dışarıya. Büyük kazanlarda eritilen güneşli ateş, toprağı önce demir, sonra çelik yaptı.

Böylece, derisi demir bir hayvan yarattı insanoğlu. Yıldızlar, kiraz gibi toplanmıştı, gök ağacından. Demir hayvanın herbir gözünde bir kiraz. Gene de aydınlık inceldi hemencecik. Köşeyi döndü demir hayvan. Aşağıya doğru... Kendisini, topraktan ayıklayıp çıkaranlara gülümsiyecekti belki de.

Ama el değiştirdi demir. Yapanlar, yaptıranların hışmından habersiz... Nasırlı eller, çöllerde orman yetiştiren gönüller tutsaktı şimdi. Kurutulan kafatasları üzerinde, demir çubuklarla trampetler çalındı. Başsız gövdeler çırpındı. Prangalı ayaklar, odun kütükleri gibi devrildi.)

Birkaç adım attı, iri kitap arayıcı. Elindeki kâğıt tomarını, Heine'nin yüzüne çarptı.

«Ne demek yani,» dedi. «Nasırlı eller, çöllerde orman yetiştiren gönüller?»

«Yazımı bitirmedin,» dedi Heine. «Sonu aklımdadır ama: Hep güzel bir günün akşamında gelirler. Kilise çanları, ayaklarına takılıdır. Fazla konuşmazlar. Bilmediklerinden kuşkusuz. Hem gelenlere aldırmayın siz. Gönderenlerdir gerçek suçlu. Bazan da yüzyıl sonra doğacak torunları adına otururlar, masa başına. Yığınların umudunu, torunlarına bölüştürmektir amaçlan. Ve gelirler hep, güzel bir günün akşamında. İşte geldiniz. Yalan mı beyler?»

İri kitap arayıcı, dolu bir tokat attı Heine'ye.

«Ba...,» dedi çocuk. Kimse duymadı ama onu.

«Yasaklanmış kitapları övmekle, öğrenmeyi karıştırma birbirine,» dedi arayıcı.

Sonra yerden bir kitap aldı. Önce kapağım okudu. Bir yaprak açtı.

(— Büyük bir ev olsun. Demirden, çelikten yapılmış, penceresiz bir ev. Yıkılması mümkün değil. Ve uyuyan insanlarla dolu. Belli ki, içerdekiler çok geçmeden boğularak ölecek. Ama gene biliyorsun ki, can çekişmenin acısını tatmadan, uykudan ölüme atlayacaklar. Kolay bir ölüm yani. Oysa sen tutmuş bağırıyorsun ve sonunda uyandırıyorsun içlerinden birisini, birkaçını. Uykusu hafif olan bunlar. Üstelik böyle davranmakla, kaçınılmaz bir ölüm görevi yüklemiş oluyorsun onlara. Hizmet ettiğin söylenebilir mi? — Uyanmış kimseler bulunduğu andan itibaren... —)

İri kitap arayıcı, yazıyı bitirir bitirmez, daha bir hırçınlaştı.

«Bunları anladım işte!» dedi. «Düzenden hoşnut değilsin sen.»

Heine'ye el kaldırdı yeniden.

«Yapmayın,» dedi kadın. «Çocuk görmesin artık, babasının dövüldüğünü...»

Kadın, çocuğu yere bıraktı. Andersen'in Altın Masalları'ın, Kül Kedisi'ni çiğnedi, ilk adımında. İkinci adımını atarken düştü. Anası aldı kucağına hemen. Çocuk ağladı. Babasının, anasının el sürdürmediği kitaplar, şimdi yerlere saçılmıştı. Onlarla oynamak istiyordu anlaşılan.

«Gideceğiz,» dedi Heine'ye, iri kitap arayıcı. «Hazırlan!»

«Kocamı götüremezsiniz,» dedi kadın. «O suçsuzdur.»

Vurdu Heine'ye. Düştü.

«Bunu da yapamazdık önceleri,» dedi. «Nasılmış?»

Heine, kalktı yerinden.

«Giyineyim.»

İri kitap arayıcı, ötekilere döndü.

«Yerdekileri de,» dedi. «Hepsini atın sokağa. Yakın.»

Odaya dağılmış kitapları toplamaya başladılar. Çocuk, gözleri ayrılmış duruyordu. Durdu hep. Kadın, güçlükle götürebildi sonunda.

Sokak kapısının önündeki araç homurdandı. Harekete hazırdı.

«Üzülme,» dedi Heine, karısına. «Belki geri dönemem ama, tuttuğumuz yol doğrudur. Baksana yapılanlara.»

Kadın, kocasının boynuna sarıldı. Ağlıyordu.

«Seni bekliyeceğiz,» dedi.

Adam, sesi çıkmıyan çocuğuna bakındı. Odanın kapısını araladı. Kitap arayıcılarından birisi, Heine'-yi itekledi gene.

«Ba...,» dedi, çocuk arkasından. Yıllarca «baba» diyemedi. Bu olaya bağladı çoğu, çocuğun dil tutulmasını...

BARUTÇU MAHO

Kurşun uzaktan sıkılmamıştı. Dönebilseydi, kimin öldürmek istediğini görecekti. Azalmaya başlamıştı ama. Dönüp bakacağına, öne doğru meyilleniyordu. Elinin birisini yüreğinin üzerine götürdü. Akan kanı, geldiği yere gerisin geri tıkmaya heveslendi. Toprak sallanmaya, yarılmaya başladı. Boşlukta hiçleniyordu. Düştü yere. Taze saçları, taze bıyıkları kendinin değildi artık. Yüzü toprağa çarptı. Canının, bir tutam olduğunu kavradı. Gene de yirmilik ellerinin üzerinde kalkabilmek için çırpındı.

Küçük kuşluktu henüz. Karşıdaki kara dağdan, güneş yeni aşırtabilmişti kendisini. Görenlerden ilkiydi belki de, az önce tabancasından iki kurşun eksiltmiş olan.

Adım boyları küçücüktü Tayyar'ın. Beceremediğinden değil, görevinin sonuna vardığında, nedenini bilmediği katlinin merakıydı adımlarını büzen.

Durdu iyice. İnsanlar gördü tek-tük. Sanki üzerine doğru geliyordu her biri. Alıp ilerdeki meydana sürükleyeceklermiş gibi...

Yüreğindeki korku filizleri, dallanıp budaklanmaya başlıyordu geçen her an. Hiç ummamıştı böyle olacağını. İnsanlar artıyordu yavaş yavaş. Tektük'ler, üç beş olmaya başlıyordu. Buyruğu verendi, biricik güvenebileceği, arkalanabileceği şimdi. Ona doğru yürüdü.

Bahçeli bir eve vardığında, çoktandır yolunu gözleyen çıktı önüne. İncir ağacı az ötelerindeydi. Çömeldiler.

«Tamamdır inşallah?» diye sordu buyruk sahibi.

«He,» dedi, kara dağdan aşıp gelen güneşi, bir yiğide zindan eden. «Samsat kapısının ardına sinmişem ve de vurup yere devirmişem. Yüreğin rahat ola.»

Buyruk sahibi, siyah şapkasını eline aldı. Parmakları ucunda çevirdi bir süre. Huyuydu bu onun. Önemli anlarda hep böyle yapardı.

«Eliye sağlık,» dedi sonunda. «Kesemi, kesen bil bundan böyle.»

«Allah, Halil İbrahim bereketi versin ağam,» dedi, Tayyar. «Gözüm parada değil, gölgene al beni, yeter. Emme bir suvalim var, sözüme izin verirsen eğer.»

Buyruk sahibi, bacağının birisini öne verdi. Şal-

var cebini boşluğa alıp paralandırdı elini.

«Al,» dedi. «Çoluk-çocuğunun yüzü gülsün. Bulgur al, gaz al, yağ al. Suvaline gelince: Madem paramız kardaşlaşmıştır, di sor hele.»

«Bu babayiğidi niye öldürmüşem ben? Merakımı bağışla ağam. Ayağıyın köselesi oluram.»

«Gören olmuşsa diyek. Söz temsili. Ben bilmiyem birşey. He mi?»

«Kan benimdir ağam, yüreğini serin tutasan bu cihetten. Suvalim sırf meraktan. He... Niye öldürmüşem ben?»

Buyruk sahibi ayağa kalkarken, siyah şapkasını başına geçirdi. Öteki de yekindi bu sıra. Bahçe kapısına doğru yürüdüler.

«Tayyar,» dedi, buyruk sahibi. «Sen hiç bir şey olmamış gibi havuzlu kahveye gidesen. Fukara kısmı az konuşmalı, heç konuşmamalı. Bunu da aklından çıkarma. Töremizde, çoğu ölümün sebebi buna bağlıdır kardaşlık. Ölen, kulağıya küpe olmalı hemin.»

Ayrıldıklarında, birkaç arşın daha uzaklaşmıştı güneş, kara dağın doruğundan.

Cenazeyi musalla taşından dualarla kaldırdılar. Nalçacı Hüseyin'di ilk omuz veren. Daha dün konuşmuşlardı amca-yeğen. İşin buraya varacağını sezinlemişti sanki o. «Toprağı gör, üstüne konuşma, silâhı sev, emme paran yoksa tetiğine basma,» demişti yeğenine. «Delikanlılık,» dedi şimdi de, içinden. Omuz boşalttı bu sıra.

Yanma birileri geliyordu sık sık. Birşeyler konuşuyorlardı aralarında, duyulur duyulmaz. Küçü-

cüktü çarşıları. Kapalıydı çoğu dükkân. Büyüyordu cenaze, adımlar, çarşıyı eksiltip mezarlığa doğru arttıkça.

«He mi?» diye sordu ölenin hısımlarından birisi.

Nalçacı Hüseyin, kolundan tuttu onun.

«Rahmetlinin sözleri kulağımda,» dedi. «Töremizi bozmak vasiyeti olmuştur.»

«Aramızda emme!»

«Kim?»

«Vuran pezevenk.»

«Görmüşem,» dedi, Nalçacı Hüseyin, usulcacık. «Ben de görmüşem, İlişmeyin garibe.»

«Vel!... Garip ha!»

«He!...»

«.....»

Tozlu yolu tükettiklerinde mezarlık göründü. Cenaze, inişli-yokuşlu yola uyuyor, kalabalıkla birlikte, bir görünüyor bir kayboluyordu.

Cenazenin ağırlığını bölüşenlerden biri, Tayyardı şimdi. Ürkekti. Eğretiydi. Hiç bir ilgisi yokmuşçasına o da katılmıştı cenazeye. Paralar cebindeydi hâlâ. Sayılmıştı, ama harcıyamamıştı henüz. Birisi yaklaştı yanına, kalabalıktan. Nalçacı Hüseyin'di bu. Tabutun baş ucundan, ayak ucuna omuz aktardı Tayyar da. Bir tepeyi tırmanıyorlardı bu sıra. Ağırlığın çoğu, önden arkaya geldi. Tayyar'ın yüreği umutlandı. Hafifledi. Sırtındaki ağırlık, çuval çuval buğdayları anımsatmıştı ona. «Param var,» dedi içinden. «Kışlık buğdayımı alırım şimdiden.»

Tabutu yere koyduklarında, güneş, göğün yan-

sını çoktan başetmişti. Kalabalık çözüldü. Mezar kazılmaya başlandı hemen. Nalçacı Hüseyin az ötedeydi. Çömelikti. Elinde, inceden, uzundan bir taş vardı. Yere çizikler çiziyordu. Ama o, hiç bir şey görmüyordu sanki. Topraksız gibiydi yer. Yeğeni, tabuttan çıkmıştı. Yeğeni yanıbaşmda oturuyordu. «Bak emmi,» diyordu. «Vuranı geç bir kalem, vurdurana bak sen.»

«Kararın karar mı?» diye bir ses duydu Nalçacı Hüseyin ansızın. Başını çevirdiğinde, yolda konuştuğu hısımını gördü. İrkilir gibi oldu. Tabut gözüne ilişti. «Vel,» dedi içinden. «Vurduranı nasıl bulmalı?»

«Kararın karar mı? Sana sormuşam.»

«He,» dedi, Nalçacı Hüseyin. «Demişem ya, vasiyeti böyledir rahmetlinin.»

«Bu da yeni icat mı lo?» Görmisen mi na, orda. Sırtı bize dönüktür, vuranın.»

Nalçacı Hüseyin, başını iki yana salladı. Dudakları kırışıktı.

«Di vur,» dedi sonunda. «İstersen ben vurum oturduğum yerden. Bire bir... Rahmetli demiştir ki...»

Sustular.

Dizden yukarı indi mezar. Kupkuru doğanın içinde kazma, kürek sesleri toktu. Meyilli duran tabut, küçük evini bekliyecekti daha bir süre. Sabırlıydı çoğu.

«Ne demiştir?» diye sordu, Nalçacı Hüseyin'in yanındaki, yeni baştan. «Yaşı, başı neydi ki rahmetlinin, sözüne kanıp töremizi bozmak istersin. İlk sö-

züm, son sözüm olsun gene; bildiğimiz usulün gözüne kurban.»

«Söyledikleri benim de aklıma yatmıştır babo. Diyesi, vurduranlar, azdır her daim. Onlardır, ölümün sonunu getirtmiyen. İsim de saymıştır çevremizden. Şu, şu demiştir, ölmeye müstahak. Ah, gevezeliği olmasaydı kurban olduğumun. Bana anlattıklarını, dişi bileylilere de kabarıp söylemeseydi pervasız.»

«Yanı ne demek istiysen sen?»

«Söyleşim şudur babo; kanı üstüme almışam. Yüreğin tüyden hafif olsun. Öldürecağam birisini sonunda.»

«Aha, hedef karşında! Vurandır o. Tayyar iti. Dedim ya, görmüşler, pusudan kalktığını.»

«Yeğenimi çok sevmişem ben. Hedefin zorunu arıyacağam, yedi düvel kalsa da üstüme. Rahat uyumalı, kara gözlüm.»

Nalçacı Hüseyin ayağa kalktı. Boyu, boyluydu. Yaşı, eskiydi. Eskiydi ya, yürüyüşü, oturuşu, kalkışı, hele bakışı delikanlıydı. Mezarın başucuna geldi. İçine inilse, belden aşağısı görülmezdi. Kazma, daha kolay geçiyordu toprağa şimdi.

Tabutun kapağını açtılar az sonra. Dualar okunmağa başlandı. Ölünün kefeni kadar beyaz geldi bu dualar oradakilere. Ağlıyanlar oldu küçük küçük. Ama, ağlamanın hakkını verenler evdeydi şimdi. Ölenin anası, bacısı...

İki kişiden her biri, paylaştılar ölüyü. Birisi başının altından kavradı, öteki kefenliğin bir parçasıyla bağlı ayaklarından. Çıkardılar tabuttan. Bu ara birisi daha ileri atılıp bel veren ölüye yardım

etti. Mezara koyacakları sıra; Nalçacı Hüseyin bağırdı.

«Durun babolar!»

Şaşırmıştı herkes. Ölü, yerden birkaç karış havada, taze, nemli toprağın tümseğinde durakaldı.

«Bırakın,» dedi bu kez de, Nalçacı Hüseyin. «Olduğu yere bırakın.»

Bıraktılar.

«Bu nedir, ne değildir?» diye sordu hoca, şaşırmış.

«Hele biraz bekle,» dedi Nalçacı Hüseyin. «Cemaata bir çift haneğim var. Ölü benim, can benim değil midir?»

Yürüdü birkaç adım. Küçük bir kalabalığın arasında duran Tayyar'ın omuzuna, kolunun birisini attı.

«Hele gel babo!» dedi, yapmak istediğini belli etmeden.

Birlikte yürüyorlardı şimdi. Tayyar'ın yüreği pır pırdı. «Yoksa,» dedi içinden. «Ele mi vermişem ben beni?» Şaşırmışlığının çoğu kuşkusundandı. Bilinip bilinmemesinin kuşkusundan...

Nalçacı Hüseyin'in davranışları dostçaydı. Mezarın başucuna geldiklerinde, kalabalık da örgülenmişti.

«Bak Tayyar,» dedi ölü sahibi. «Senden yana bir dileğim vardır.»

Tayyar, titremeye yakındı. Orada bulunanlara baktı, gözle-kaş arası.

«Dileğin, başım gözüm üstüne,» dedi sonunda, herkesin duyabileceği bir sesle.

«Kardaşım,» dedi Nalçacı Hüseyin. «Kardaşım

emmioğlu. Rahmetlinin boyu-posu sana eşti. Diyem ki, uğursuzluk...»

Sözünü bağlamadı. Hocaya baktı bir süre. Karşı çıkmasından çekiniyordu. Ama kararlıydı yapmak istediğinden. Unuttu hocayı.

«Eee?» diye sordu Tayyar, çukurun karşı yüzünde yatan ölüye bakarken. «Rahmetli benim boyumdaydı demek?»

«Hee... Diyem ki, hele mezara atla ha. Uzan içine. Eni-boyu ölçülsün.»

Bu sözlerin nereye vardığını bazıları anlamıştı. Tayyar'a baktılar bir başkaca. Tayyar'da umut tükenmemişti henüz. Direnmenin, kendisini ele vereceğine yanılttı aklını. Atladı mezara. Uzandı içine.

Nalçacı Hüseyin, kolunun biriyle, yanındakileri itiştirdi. Mezarın enine, her bir ayağını dayayıp baktı aşağıya.

Sağ ayağına yumuşak bir şey değdi bu sıra. Yeğeninin bir lokmacık ölü etiydi bu. Ama Nalçacı Hüseyin'e bu et, ölmüş gelmedi. Dirilmişti sanki. Vurduranı ariyana bakıyordu.

Tabancasını sıyırdı kuşağından. Mezarın içine çevirdi namlusunu.

«Söyle ulan gevvat,» dedi. «Tetiğini çektiren kim?»

Tayyar, debelenmeye başladı. Mezardan çıkmaktı amacı.

«Vel!» dedi. «Kim, kimi vurmuş?»

«Bilineni bırak,» dedi Nalçacı Hüseyin, şaşırmak şöyle dursun, kendisine yeni gelmiş gibi.

«Valla,» dedi Tayyar. «Hiç bir şey görmemişem.»

«Gören var.»

«Kimmiş kurban?»

Sonra, birkaç kez ayağa kalkıp dışarı çıkmak istedi. Tekmeler düşürüyordu onu, kalktığı gibi, yere.

Nalçacı Hüseyin tetiği düşürdü.

«Sen bilirsen,» dedi. «Aha cemaat şahidimdir, vurduranın ismini verirsen, salacağam seni. Kanının bekçisi de ben olacağam.»

«Barutçu Maho,» dedi Tayyar, gevşemiş, utanmış.

«Ha şöyle babolar,» dedi Nalçacı Hüseyin, şirinlenmiş bir dille, «Vurduranlardır essah düşmanımız. Bunu böyle, böyle bilesiz.»

Kalabalık arasında birisi kıpırdandı. Siyah şapkasını eline aldı. Üç, beş olup üzerine doğru yürüdüklerinde, şapkasını, titreyen parmakları ucunda çevirebiliyordu henüz...

TEK KANAT

Kovalanıyorlardı. Esen yeldi, iti iti veren. Yağan kardı, bakışları kırpan. Kulaklardı, diş ağrısı gibi acılanan. Kızarıktılar. Jiletle kesiliyorlardı sanki. Kan yerine su tanecikleri damlıyordu, meme uçlarından.

Yürüyordu Tahsin. Adımları tez değildi ama. Eski bir ceket örtüyordu belden yukarısını. Kalkıktı, lif lif olmuş yakası. Durdu. Elleri cebinde... Az ötesinde bekleşen insanlara baktı. İmrendi onlara. Kıskandı onları. Hınçlanması belli belirsiz... «Çoğunun tuttuğu bir iş var,» dedi kendi kendine. Şekiller biçim değiştirdi ansızın. Bir cinayet işleniyordu. Ya da bir kadın doğuruyordu, acılar içinde, kaldırımın kenarında. Bağırıyor. İki araba geliyordu hızla. Birisi aşağıdan, ötekisi yukarıdan. İşlerine gitmek için bekleşenler kaçışıyor. Arabalar hızlarını daha da çoğaltıyorlar. Çarpıştılar. Yukarıdan gelen arabanın ön tekerlekleri, öteki arabanın üzerinde

dönüyor. Birkaç kişi oraya buraya fırlıyor. Keçeden yapılmış top gibiydiler, yere düştüklerinde. Kirpiklerini kırpıştırdı Tahsin. Kar, tutkal gibi yapıştırmıştı, ince, kısa kılları. Gözleri daha çok buğulandı. «Acım,» dedi. «Açlık başıma vurdu anlaşılan.» Başını salladı. Parmaklarını, pantolon cebinde açtı, kapadı. Aşağıya doğru yürüdü sonra.

Aklı, fikri, günler günü, tokluğu kuran iki çocuğuyla, karısının yanıbaşındaydı. Onlar, bugün de yolunu gözliyeceklerdi. Kapıya inen yumruk... Çocukları, hele karısı, biliyordu yumrukların anlamını. Kendince bir dili vardı bunların da. Yufkası, eli boş dönen bir babanın bağışlanma dileğiydi. Tekme bekliyordu evdekiler. Sinirli, ama onurlu tekmeler. Kapı açıldığında, ellerin yiyeceklerle dolu olması böylece.

Sağa kıvrıldı. Büyük yapılar arasından geçiyordu. Görmüyordu hiçbirisini. Yüreğindeki umutsuzluk sili siliveriyordu çevresindekileri. Düşlediği ekmekti. Düşlediği ekmekten sonra, birkaç odun... Yeniden durdu. «Şu, şu,» dedi. Kimisine birkaç kez gidip ödünç almıştı. Kimisinin de izini yitirmişti çoktan. Sevinir gibi oldu ansızın. «Babam!»

İşe gidenler gibi, adımları tezdi şimdi. Babasına doğru yön verdi. «Yoksul da olsa babadır,» dedi yürürken. «Bir çıkar yol bulur elbet.»

Kar, hızını kesmese, koşmaya yakın olacaktı. Dört bir yandan estikçe, daha da güçlenen rüzgârın önünde deliye dönmüştü kar. Yürüyordu gene de, koşmaya sevdalı.

Büyük kenti ardına aldığında, babasını görmüş gibi oldu. Önü düzlüktü. Beyazdı. Uzakta, küçücük

evler görünüyordu. «Orda işte!» dedi, kara, kar yoldaşıymış gibi.

Şimdi, ayakları daha çok beyaza gömülüyordu. Geniş yollar daralınca, dar yollar toprakla kardeşleşince... Az sonra, bakışlarını yeniden uzaktaki evlere yolladı. Küçücüktüler hâlâ. Bir an önce büyültmek, babasının sığabileceği kadar büyültebilmek için, hızına yalvardı, yüreğinde.

Yüreğiyle birlikte, bir yokuştan aşağıya yuvarlandı az sonra. Yüzü bir yere, bir göğe döndü. Durduğunda iki yamaç arasındaydı. Yüzü yukarıya çevrikti. Kaldı öylece. Sıcak soluğu güçsüzdü. «İyice acım ben,» diye geçirdi özünde.

Ayağa kalktığında, başı dönüyordu. Yürüyemedi hemen.

Kapıya varmadan, küçük bir pencerenin önünde durdu. Çaprazlama yaptığı kollarının ucundaki eller mosmordu. Ceketinin içinden koltuk altına sokuşturdu herbirini. Perdesiz camdan içeriye baktı. Gecekondu bomboştu. Karı iyice temizledi. Bir bu uçtan, bir öbür uçtan baktı. Odanın bir köşesinde, karaltıya benzer birşey gördü. Soluğu, buğulandırmıştı camı. Karaltı silindi hemen. Umutsuzluğa kapıldı. Koştu kapıya doğru. İpi çekti.

Odaya girmesiyle, sağına soluna bakınması bir oldu. Çocuk gibi sevindi. Az önce, dışarıdayken gördüğü karaltı, babasıydı. Yürüdü yanma doğru. Adam duymamıştı hiç bir şey. Gözleri kapalıydı. Uzun kılları beyazlı yüzünde. Başucuna çömeldi. Elinin birisini uzattı. Babasının alnına koydu. Sıcaktı.

«Baba,» dedi. «Baba!»

İhtiyar adamın gözleri kıpırdandı. Açılmıyordu ama. Gözlerinin üzerine oturmuş can, yorgundu sanki.

«Baba,» dedi Tahsin yeniden. «Bak kim geldi.»

«Doktor,» dedi ihtiyar adam sayıklar gibi. «Eşyalar. ..»

Tahsin, odaya baktı. Koştu. İşe yarar, birkaç tabak vardı yatağın ötesinde. Bir de, susuz tas duruyordu, gözün sevebileceği.

Tahsin, yatağın bir ucuna ilişti.

«Baba!» dedi, yorganı üzerinden silkelerken.

İhtiyar adam, gözlerini açabildi. Bakındı. Oturmak istedi. Beceremedi. Yorganın dışına aldığı elleri titriyordu.

«Hayırsız evlât,» dedi, yufka, ağlamaya yakın bir sesle. «Babanı unuttun buralarda.»

Az önce, başında kümelenmiş beyaz suyun rengi silinmiş, yüzüne doğru kayıyordu Tahsin'in. Daha çok üşümeye başladı. Sanki ev çatısızdı. Sanki oda, dışarıdaydı.

«Unutmadım,» dedi. «Aç kaldık biz.»

«Soğuk,» dedi ihtiyar adam. «Açlıktan beter. Üstelik ayaklarım şişti.»

Tahsin yorganı kaldırdı. Kocaman olmuştu babasının ayakları. Parmağının birisini bastırıp çekti. Çukurlaşan yer, dolmadı hemen.

«Gençliğimde,» dedi ihtiyar adam. «Birisinden duymuştum, böylesi ayaklar, tez öldürürmüş insanı.»

Ölüm, korkutmuyordu Tahsin'i şimdi. Açlık, ölümü bile hiçliyordu, işsiz kaldığından beri.

«Biz acız,» dedi yeniden. «Sana, bunun için geldimdi. Anam nerde sahi? Ya eşyalar?»

İhtiyar adam çevresine bakındı. Soluğunu boşalttığında, odanın bir kıymığı, sigara dumanı gibi renklendi. Fersiz gözleri canlanır gibi oldu.

«Gelmeyişin, aramayışın hep o kadının yüzündendi,» dedi. «Bilirim. Nerde öz anan... Yatağa düşünce, odayı boşalttığı gibi...»

Sözünü bütünlemedi. Utanıyordu belki de oğlundan.

Tahsin ayağa kalktı. Üşüyordu durduğu yerde. Yürüdü dağınık adımlarla.

«Çocukların?» diye sordu ihtiyar adam, bir ara. «İyiler ya?»

«Acız biz. Söyledim kaç kez. Elim, ayağım çözüldü demincek; karşı yamacın başında. Düştüm ben.»

«Üvey anan... Sevmezdin onu sen.»

«Sevmezdim,» dedi Tahsin, avuçlarını birbirine sürterken.

«Eee şimdi? Al beni yanına.»

Tahsin, hırp diye durdu. Şaşırmıştı.

İhtiyar adam, doğrulmak istedi. Bir umuttu çırpınışı. Birazcık kalkabildi yatağın içinde. Beceremedi. Gerisin geri düştü.

«Derim ki,» dedi, soluğu bunca işe az gelmişken. «Odanızın bir ucuna da ben büzülürüm.»

Tahsin, babasının başucuna varıp çömeldi. Ne söyliyeceğini bilemiyordu. Babasından, bir umut beklerken, şimdi, kendisi umutlandıran olmuştu.

«Şaşırdım,» dedi Tahsin. «Benim yerimde sen olsaydın? Biz buraya gelelim. Daha büyük bir kondu bu.»

«Üvey ananın,» dedi, ihtiyar adam. «Ölümümü

beklemez ama, gözü, yorganımda, döşeğimde.»

«İş,» dedi Tahsin. «Hele biraz daha bekliyelim. Açılacak derler.»

«İşe umutlanma,» dedi ihtiyar adam. «İşten önce yoksulluğa bir çare bulmalı.»

«İş olmadan?»

«Ben çalışmadım mı ömür boyu? Tek kanadız biz yavrum. Et yiyenlerden, bizim gibi ot yiyenlere hayır gelmez. Bunu anlamışım; yaşım icabı.»

Tahsin ayağa kalktı yeniden. Başı döndü ansızın. Elinin birisini uzatıp duvara dayadı. Durdu bir süre. Yumuk gözlerinin içinde, çocukları vardı, karısı vardı sanki. Onlar da açtı. Onların da başı dönüyordu. Ama, yüreği sıcaklandı ansızın. Onlar için, umulmaz bir umut doğmuştu. Sevindi. «Yorgan,» dedi kendi kendine. «Döşek,» dedi. Gözlerini açtığında, babasını gördü. Kendisine bakıyordu. Sanki, aklından geçenleri anlamıştı. «Babamın yorganı, döşeğiymiş,» dedi duyulmaz bir sesle. Sonra gülümsemeye çalıştı.

«Karım,» dedi. «Benden ekmek beklerken, seni nasıl götürürüm baba?»

«Yorganım, döşeğim var benim,» dedi, ihtiyar adam. «Karın sevinir üstelik. Ayaklarımın şişini gösterirsin. O da batırır parmaklarını. Gençliğinde, birisinden duymuş dersin. Böylesi ayaklar öldürürmüş, tezce dersin. Ölümüm yakın yavrum. Bırakma beni buralarda. Bunca eziyetten sonra, yorganım, döşeğim, üvey anana mı kalsın? Olur mu böylesine mirasa konuvermek.»

Tahsin birkaç adım attı.

«Sahi mi baba?» dedi, yorganı açıp babasının

ayaklarına parmaklarını gömerken. «İnanır mı?»

Ağlıyordu ihtiyar adam. İki kolunu birden uzattı. Dilinin yalvarmasına onlar da eşti şimdi.

«Bakarsın,» dedi. «Şansın denk düşer, yorganım, döşeğim size kalır yavrum. Hazıra konarsınız, çoluk çocuk. Kime satsan alır. Bırakma beni buralarda. Donacaktım dün gece.»

Kendisinde değildi Tahsin. Eğilip babasının şişkin ayaklarını öpmeye başladı...

KEFENE SARILI MAVZER

«Bun bunnn... Cıvvv...»

Ağlamaya başladı çocuk. Yüklüğün yanına sinmişti. Babasını öldürmekti amacı.

«Ağlatma,» dedi kadın. «Yıkılıver. Ölsen birazcık ne olur sanki.»

Sigarasını tüketiyordu Ragıp. Söndürdü. Yana yıkıldı sonra.

Oğlu sevindi ansızın. Mantar tabancayı yeniden ateşledi.

«Bun bunn... Cıvvv...»

Bu kez anasını öldürmüştü. Kadın da uzanıverdi, kocasının yanıbaşına.

Ölüler, gözgöze geldi. Bir süre dilsiz konuştular.

«Ya böyle,» dedi sonunda Ragıp. «Ne yapacağım ben şimdi?»

Uzanıktılar. Böylesi kalıvermek kolaylarına geliyordu belki de.

«Bilmem,» dedi kadın. «Bir çıkar yol bulunur elbet.»

Çocuk, sine sine yanıbaşlarına geldi.

«Bun bunnn... Çııvvv...»

Karı-koca konuşmalarını sürdürüyorlardı. Mızmızlanmaya başladı çocuk.

«Öldüydük yalan,» dedi Ragıp, kolunun birisini oğluna doğru uzatırken. «Daha ne istiyorsun bizden?»

«Öyleyse, konuşmayın,» dedi çocuk gülerek.

Ragıp, sırtüstü uzanıp gözlerini yumdu. Kadın, yüzünün yarısını, eski bir kilime yapıştırıp bekledi.

Çocuk, beş yıllık bedenini, koştura koştura sokağa götürdüğünde, karı-koca duruyorlardı öylece.

Beşikteki ağladı bu sıra. Ragıp, göz kapaklarını buruşturdu.

«Heder olduk,» dedi. «Hepbirlik...»

Kadın hiç bir şey diyemedi. Çocuğuna gitti.

Hâlâ yumuktu gözleri. Şekilsiz, sessiz yaşamak daha bir canlı geliyordu ona. Çoğu kez, boş'lar dolu oluyor, kötürüm umutlar, kanatlanıyordu. Hem de şurdan buraya değil, tüm dağlar, haritalardaki yerlerinden daha da çok kavuşuyordu birbirine. «Yeni bir gün olanda,» diyordu sonunda Ragıp. «Giderim ona, o gönderir birilerine. Yaparlar işimi..» Aşı, aşıveriyordu böylece, engellenmiş dağlardan, kanadı örselenmemiş kuşlar gibi... Böylesi umut köpürtmeler uzun sürmüyordu ama. Ya bir kapı açılıp kapanıyor, ya da birileri konuşuyordu, usturadan keskin.

«Kaç gün kaldı?»

Ragıp, gözlerini açtı, karısıydı az ötesinde otu-

ran. Beşikteki, kucağındaydı. Emziriyordu.

«Kaç gün kaldı dedimdi?»

«Sütün var mı?»

«Geliyor işte... Hikmetine suval edilmez.»

Ragıp oturduğunda, karısına bakışlı oldu.

«Kaç gün kaldı, öyle mi?»

«Sık sık hesap ederdin de.»

«Altmış dört gün.»

«Hiç umut yok mu?»

«Günlerimiz kıymete bindi,» dedi Ragıp, kinayeli. «Bizim oğlan gibi alacaksın eline bir tabanca, kurşunu olacak içinde. Dalacaksın odadan odaya.»

«Yeter yavrum, canımı akıtmaya başladın ağzına.»

«Ne?»

«Süt, dedi kadın, yüzünü buruştururken. «Bitti de...»

«Altmış dört gün,» dedi Ragıp. «Göz açıp kapamayla geçer. Otuz beşime gelmişim de haberim yok. Gidemezsem eğer, oğlanı şimdiden kayıt ettirmek gerek. Onun çocuğu kimbilir ne günlere kalacak? Daha ana rahmine düşer düşmez, başvurmalı kuruma. Töbe töbe...»

«Sahi,» dedi kadın, doyuramamış çocuğunu tıpışlarken. «Kurumdan söylemeselerdi, nerden bileceksin otuz beşine geldiğini. Ben kaç yaşında olurum bu hesaba göre?»

«Yaşın gereği ne?» dedi Ragıp, umursamadan. «Almanya'ya gidecek sen değilsin ya!»

Tıpışlamaya kanmamıştı çocuk. Ağlıyordu.

«Ver,» dedi Ragıp. «Cebimde on lira olacak. Aşağıdaki bakkala gidiver. Ekmekle, çocuğa yalan-

cı meme al. Dedem de nerde kaldı?»

«.....»

Ragıp bacaklarını uzattı. Çocuğu üzerine yatırdı.

Bacakları beşikti şimdi. Çocuk aldanıp gözlerini yumdu.

Ragıp, kundağın üzerine iki elini birden yapıştırmıştı. Bakışları, kızının küçük, buruşuk yüzündeydi.

«Baban gibi,» dedi Ragıp. «Yum gözlerini. Uyu... İyi besilenen anaların memesine ver, kuştan ağzım. Em, ha şöyle... Kuştüyü yataklara, kelebekler gibi yatırsınlar seni. Ama önce, şu yaz gününde, ılık sularda yıkayıp pudralasınlar yavru...»

Ragıp, ayaklarını bir o yana, bir bu yana sallamayı unuttu bu sıra. Çocuk kıpırdandı. Ağlamaya kıl kadar yakındı.

«İşte,» dedi Ragıp, «Sallarım gene seni. Yeter ki açma gözlerini. İstersen ben de yumarım. Birlikte gideriz, babanın umutlandığı ülkelere. İş varmış oralarda. Paralan, bizimkilerden dört kat güçlü... Başka analar, babalar diliyeceğine, benim yoluma dua et yavrum. Baban otuz beşine basacakmış, altmış dört gün sonra. Bunca beklememiz boşuna. Küçücüktün sen, yoktun sen; daha ana karnında bile. Yazıldı baban Almanyaya. Otuz beş yaşım olacak, hep birlikte ölüm günümüz. Kayıttan düşerlermiş, otuz beşini dolduranı. Ninni yavrum...»

Ragıp da yumdu gözlerini.

«Bun bunnn... Cıvvv...»

Ürktüler. Çocuğu kaptığı gibi fırladı Ragıp. Plastik tabancalı oğluna yönelikti.

«Ver ulan,» dedi. «Cıvvvmıış...»

Az sonra kadın geldi. Ağlıyan iki çocuğu, başına yıkıp öteki odaya geçti Ragıp. Bedenini kilime döşedi gene. Ama gözleri ayrıktı bu kez. Elindeki tabancaya bakıyordu. Umutlandı ansızın. Dedesinin yolunu gözler oldu.

Tek bacaklıydı o. Çok yaşaması, bir bacaklık eksik besilenebilmesinden ötürüydü belki de. Fırsat buldukça, kentin ucuna, evsiz, yolsuz boşluğuna giderdi. Canlısıyla, cansızıyla herşey yabancılaşmıştı ona. Ama, boşluklarda, toprağa bastıkça, - tek bacağıyla da olsa - yeşile, yeni yeni açan bahar çiçeklerine baktıkça, - az görse bile - yaşamayı, umutsuzluktan kaçırabiliyordu.

Yanan kimi lâmbalardan yayılan ışıklar ılıktı henüz.

Sokak kapısı birkaç kez tahtayla darbelendi. Bu, tek bacaklı, tahta bacaklı dedenin, kapı vuruşuydu.

İçeri girip her zamanki yerine oturdu. Tahta bacağı öne uzatılmıştı.

«Haydi,» dedi Ragıp, karısına, «Çocukları yatır. Aç mısın dede?»

Dedenin yüzü, beyaz, uzun sakalıyla durgun bir suya benziyordu. Bakışlarını, yerinden kımıldatmadı.

«Açım,» dedi, keçeli bir sesle. «Açım ama, ihtiyarın yediği, çocuğun giydiği... Olsa da olur, olmasa da...»

«Fadime,» dedi, Ragıp. «Çocukları yatırsın hele... Çorbamız var.»

Dede, çıt çıt sesine doğru başını çevirdi. Baktı. Gülümsediğinde, ağzının iki kanadının gerisinde, hiç diş görünmedi. Sordu:

«Çocuk mu oldun Ragıp?»

Ragıp, çıt çıtlı eline baktı.

«Mantar tabancası... Şey...»

Sustu. Tabancanın, birkaç saat önce kendisine verdiği umudu geçirdi aklından. Sabırsızlığını suladı.

«Dede,» dedi, başı öne eğik. «Bilir misin başıma gelenleri?»

Dedesi, değil bir, binlerce başa gelebilecekleri yaşamıştı. Umursamadı.

«Hayrola?»

«Kala kala, altmış dört günüm...»

«Eee...»

«Dememem odur ki, altmış dört gün sonra, otuz beşime basıyorum.»

Dede, tahta bacağını birazcık kaldırdı. Fazla tutamadı. Tak etti yere düştüğünde.

«Şimdiki çocuklar,» dedi. «Daha çabuk mu yaşlanıyorlar ne?...»

«Bir iş,» dedi Ragıp. «Tam yakalıyacağımız sıra...»

«Rahmetli baban...»

«İş olanda... Şu mantar tabancası var ya...»

Dede, elinin birisini yana dayadı. Boştaki eliyle de tahta bacağını kavradı. Sonra geriye aldı kendini. Sırtını duvara dayadığında, gözgöze geldi torunuyla.

«Geviş getirmesene aslanım. Anlat açık açık.»

«Son umut sende,» dedi Ragıp, öne doğru ka-

yarken. Az daha, tahta bacağa burnunu çarpacaktı. Dedesi, şöyle birazcık kaçırmasaydı tahtayı.

«Tabanca yere girsin,» diye bağırdı kadın, bu sıra.

«Ne oluyor?» diye sordu Ragıp.

«Uyumuyor,» dedi kadın. «Tabancasını istiyor. Koynuna alacakmış.»

Ragıp, yerden sürüterek, öteki odaya gönderdi tabancayı.

«Bu çocuk arsız,» dedi. Sonra dedesine baktı. Pişman oldu ansızın ama, böyle konuştuğuna. Kendisi de arsızlık yapmağa hazırlanıyordu çünkü. Dedesinin atadan kalma mavzerini istiyecekti. Gözlerini yumdu. Gene, kara, ak dağlardan, umut güvercinini uzaklardaki ülkelere aşırtmaktı amacı. Zamansız kapanan gözlerini açtı hemen.

«Uzun sözün kısası,» dedi. «Atalarımızdan kalma mavzerini isterim.»

Dedenin, durgun suyu andıran yüzünde esintiler oldu. Gerilip çözüldü.

«Soyumuzun nefesidir mavzerim,» dedi. «Hiç indirip kaldırma bu meseleyi.»

«Çoluk-çocuğum,» dedi Ragıp, Kerbela'da mızrakların önüne kaldırılmış aç, susuz çocuklardan birkaçı kendisine artakalmış gibi.

Dede, başını duvara dayadı. Gözleri sulanmaya hazırdı.

«Dedem vermişti,» dedi. «Çanakkaleye girerken. Büyüdün demişti. Benden sana yadigâr. Ona da, dedesi vermiş. Elden ele. Üstündeki işlemeler, gönül bağımız yavrum.»

«Demek, bunca eski öyle mi dede?»

«Eski ya...»

Ragıp'ın kalkmasıyla oturması bir oldu. Şaşırmıştı.

«Eskinin eskisi öyle mi?» diye sordu yeniden; kekeliyerek.

«.....»

«Bak dedem. Altmış dört günüm kaldı. Sonumuz, hepbirlik ölüm. Adamını buldum. İki bin liraya olacak bu iş. Bir olursa, bir pasaportu alırsam, bir gidersem buralardan... Mavzerini ver hayran olduğum dede.»

«İki bin lira ha! Kime vereceksin bu parayı?»

«Rüşvet!»

Dedenin gözleri, küçüldü, büyüdü.

«Vay benim bacağım,» dedi. «Vay benim Çanakkale'de tükenen taburum. Gene rüşvet ha!»

«Altmış dört gün,» dedi Ragıp, yumruğunun birisini yere vururken. «Sıkıştım dede. Mavzerini veriver.»

«Hem, kim alırmış böylesi eskiyi?.»

Ragıp umutlandı. Yüzüne, pasaport sevinci geldi.

«Dedem,» dedi. «Yenilerini almazlarmış zaten. Duyasım bir arkadaştan. Turistler alırmış eski mavzerlerimizi, kılıçlarımızı. Antikaymış bunlar... Satılan yeri de söyledi.»

«Antika olur mu Ragıp? Kullanılmıştır bizdeki. Mavzerlerin, kılıçların dili olsa da söyleseler. Turist dediğin, gâvur değil mi senin?»

«He... Gâvurdur dede.»

«Biz, onlara sıktıydık ya kurşunumuzu. Biz onlara salladıydık ya, palamızı, kılıcımızı. Şimdi de

alıp duvarlarını mı süslemek isterler...»

Dede, sözünü bütünleyince, tahta bacağının bir lokmacık etini oğuşturdu. Huysuzlanmıştı. Öne geldi. Tahta bacak yeniden, tak etti, yere değince. Ragıp, dedesine göz bağlamıştı. Biraz sağa kayarken bile, bakışlarını bölmedi hiç.

«Dede,» dedi. «Dede. Kızma ne olur. Mavzerinin hikmeti, tılsımı bugünler içinmiş anlaşılan. Satalım onu hele. Bir gideyim burdan. Sana tabancaların en hünerlisini alırım. Üzeri dürbünlü olanlarından alırım. Söz olsun.»

«Aklın-fikrin gitmekte,» dedi dede, kızgınlığını çoğaltırken. «Ben, Çanakkalede, kurşunu kime sıktım? Bacağımın birisini kimler düşürdü toprağa? Şimdi de ata yadigârıma gözlerini dikmişler anlaşılan. Seni alacaklar ya!. Seni vereceğiz ya! Daha ne isterler?»

Ragıp, ayağa kalktı.

«Haklısın,» dedi, kollarını iki yana açarken. «İş bul da kalayım öyleyse. Savaşın büyüğü, Çanakkale'de değilmiş dede. Şimdilerde. Çoluk-çocuğum ölsün mü acından? Bunu mu istersin benden yoksa?»

«Üstüme varma,» dedi, dede. «Varma...» Acısını dindiremedi. Tokat attı Ragıp'a. Ragıp, yüzünü, elleriyle kapatıp kaldı öylece.

Kalktı dede. Yeri tahtalıyarak yürüdü. Küçücük odasına gitti. Çıkarıp aldı mavzeri. Öptü. Koydu yerine, incitmekten korkarak, usulcacık. «Seni almak isterler elimden,» dedi, kendi kendine. «Alıp da satmak isterler. Kendi yoksulluğuma kurban etmezdim seni. Ragıp'a da. Çocukları...» Torununa

vurduğu tokat, tokata hiç karşı gelmeyişi geldi gözlerinin önüne.

Ragıp da, kapının dibine sokulmuştu, bu sıra.

«Dede hayran,» dedi. «Altmış dört günüm kaldı. Mavzerimiz önüme durmuş olmasın. He, de, dede. He, de ki yolum açılsın.»

Dede, bastonuna yaslanıp durdu bir süre.

«Gel,» dedi sonunda. Tokatladığı yüzü görmek istedi belki de.

Ragıp girdi içeriye. İşi, oldu bittiye getirmek istedi.

«Yer-gök senden razı olsun,» dedi. «Demek mavzerini vericisin?»

«Vermeden önce bir şartım var,» dedi, dede.

«Emret,» dedi, Ragıp. «Emrin başım, gözüm üstüne.»

«Mavzeri sattığında, benim kefen paramı unutmayasın. Ölümlü dünya. Sen de gittikten sonra...»

«Sana,» dedi Ragıp, iyice şaşırmış. «Almanya'dan kefenin en iyisini alıp yollarım hemen... Dede... Şey...»

İÇİNDEKİLER

KARA ÇARŞAFLI GELİN 7
CELB 12
AKYAVUZ 20
TAHİR USTA 27
HAMUŞ 34
BEYAZ TÜRKÜ 44
MARİA OTUZ İKİ YAŞINDA 49
HAYL HİTLER 57
BARUTÇU MAHO 64
TEK KANAT 73
KEFENE SARILI MAVZER 80

Foto : İsa Çelik

Cem Yayınevi, Bekir Yıldız'ın hikâye kitabı «Beyaz Türkü»nün yeni basımını sunar. Büyük ilgi gören, ilk basımı iki ay içerisinde tükenen bu eserinde Bekir Yıldız, hem yurt içindeki, hem yurt dışındaki insanlarımızın sorunlarını ustalıkla ele almakta, işlemektedir. Yazarın 1971 Sait Faik Ödülünü kazanan eseri «Kaçakçı Şahan» ile «Reşo Ağa», «Sahipsizler», «Evlilik Şirketi», «Harran» ve «Alman Ekmeği» adlı eserleri de Cem Yayınevi tarafından yayımlanmıştır.

4.BASIM

Kapak: Mehmet Sönmez

10 lira